

RIKSDAGENS PROTOKÖLL.

1897.

Andra Kammaren.

N:o 16.

Onsdagen den 17 mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Anmälades och godkändes följande inkomna förslag till Riksdagens skrifvelser, nemligen:

från *statsutskottet*:

n:o 11, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor; samt

n:o 14, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående postverket; samt

från *sammansatta stats- och bankoutskottet*:

n:o 12, till fullmäktige i riksbanken, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lemnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus; och

n:o 17, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i samma ämne.

§ 2.

Fortsattes öfverläggningen angående § 1 i det af lagutskottet i punkten 1 af mom. a) i dess utlåtande n:o 27 framlagda förslag till lag angående bevisning inför rätta, och lemnades dervid, enligt förut gjord anteckning, ordet till

Om lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

*Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)*

Herr Persson i Tällberg, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Efter det sakrika och väl framsagda anförande, som en talare på stockholmsbänken hade i dag på förmiddagen, torde det vara något vågadt för en lekman att här uppträda i en något motsatt riktning. Jag är villig att i mångt och mycket instämma uti hvad den talaren yttrade, men jag hyser också i många hänseenden en mening, som något afviker från de åsikter, han uttalade. Jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att många af de grava anmärkningar, som af den talaren framställdes, hufvudsakligen eller till större delen rigtades just mot vår nuvarande rättegångsordning och den bevisföringsprincip, som i densamma är föreskrifven. Och jag tror, att vi alla kunna vara eniga derom, att om vi nu skulle besluta oss för, att våra domare bestämdt och strängt skulle tillämpa de bevisföringsregler eller den s. k. legala bevisföringen, som är föreskrifven i 1734 års lag, vi allesammans skulle häpna inför resultatet af ett sådant beslut. Alla våra jurister äro eniga derom, att de hafva nödgats i mer eller mindre mån afvika derifrån. Den stora frågan gäller således, huru långt man kan under nuvarande förhållanden eller med nuvarande stadganden tolerera ett friare bevisningssätt än det, som i nu gällande lag är föreskrifvet.

Jag skall taga mig friheten att erinra om hvad jag yttrade i denna fråga, då den förekom till behandling i kammaren den 8 april 1893. Jag uttalade då min åsigt i följande ord: »När en gammal lag eller författning på grund af samhällsutvecklingens och framåtskridandets oemotståndliga kraf befinnes vara af den beskaffenhet, att de lagskipande myndigheterna måste i väsentlig mån stödja sina domslut vid sidan om eller åtminstone med föga stöd af gällande lag, då torde tiden vara inne, att en sådan lag ändras, reformeras eller utbytes mot en mera tidsenlig. En vigtig grundsats, som torde böra få göra sig gällande, är också den, att de domslut, som fällas, skola stå i full harmoni med domarens samvete och vara ett uttryck af den öfvertygelse, som han på grund af hvad i målet förekommit bibragts». Jag får bekänna, att jag fortfarande står på denna ståndpunkt. Jag vill naturligtvis icke tillmäta den ringa erfarenhet, jag har på detta område, någon betydelse i jmförelse med de talares erfarenhet, som hafva en motsatt åsigt. Men jag måste dock säga, att, under den tid jag varit i tillfälle att sitta uti nämnden eller vara ledamot af en domstol, jag har känt ett starkt behof af att en något friare bevispröfning måtte införas i vår lag, ty det har faktiskt inträffat och kommer allt fort att inträffa, att såväl domare som nämnd äro fullt öfvertygade om ett visst förhållande, t. ex. en persons brottslighet eller ett annat sakförhållande; men den, som icke är öfvertygad, det är vår svenska lag, de bevisföringsregler, som i denna lag förefinnas. Och det är därför som jag känt ett behof af en ändring uti detta fall, och jag uttalade således för fyra år sedan mina sympatier för den fria bevisföringsprincipen.

Men jag uttalade också någonting mera, som jag också fortfarande håller på, och det är följande: »Men då domarens magt i så hög grad utsträckes, som det föreliggande förslaget angifver, tror jag, att hans — om jag så får uttrycka mig — suveränitet inom domstolen i sammanhang dermed något bör inskränkas». Och jag yttrade vidare, att jag ansåg det vara nästan för mycket, då en enda person, d. v. s. domaren, i detta fall skulle kunna uppväga nära nog ett helt dussin vanliga människor. Jag måste i detta sammanhang uttala min synnerliga förvåning öfver att de skarpa uttalanden, som gjordes i denna riktning, då lagförslaget sist behandlades i denna kammare, ej hafva kunnat tränga sig fram till nuvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet. Jag vet mycket väl, att han kan svara, att högsta domstolen har sådana antipatier mot en utsträckning af nämndens befogenhet, att det icke vore lönt att framkomma med ett sådant förslag. Detta kan visserligen vara sant. Men då jag icke tror mig säga för mycket, om jag säger, att förslaget för fyra år sedan föll i denna kammare hufvudsakligen på grund deraf, att icke något större inflytande var gifvet åt nämnden, så måste jag, som sagt, uttala min synnerliga förvåning öfver att icke dessa uttalanden i någon grad blifvit bemötta af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet i hans anförande till statsrådsprotokollet; och han lär väl utan tvifvel taga saken med mycket jemmod och får finna sig uti, om förslaget nu på den grund skulle komma att falla. Men då jag hyser en liflig öfvertygelse, att något borde göras i denna sak, och då jag icke för min ringa del vill bidraga till detta förslags fall, oaktadt jag redan anar att det är ohjelpigt förloradt, skall jag be att få framställa ett yrkande, som, enligt mitt förmenande, i någon mån vore egnadt att rädda förslaget. Jag skall be att få framställa det yrkande, att *Riksdagen må i hufvudsak antaga Kongl. Maj:ts förslag till lag angående bevisning inför rätta, med de af lagutskottet deri föreslagna ändringar, under förutsättning, att Riksdagen antager och Kongl. Maj:t godkänner det förslag till ändring af 23 kap. 2 § rättegångsbalken, hvarom lagutskottets utlåtande n:o 28 handlar och som innehåller, att, om af nämnden tre fjerdedelar äro från härads höfdingen skiljaktige och om en mening ense, den mening då skall gälla.*

Jag skall, herr talman, be att få anhålla om proposition på detta mitt yrkande. Jag vet visserligen, att många invändningar hafva gjorts mot en utsträckning af nämndens befogenhet, och jag har här ett referat öfver dem. Jag skall be att få anföra en invändning, som af lagutskottet gjordes vid 1856—58 års riksdag. Utskottet säger der uti sitt afstyrkande utlåtande, att »nämndens röst kunde och skulle vara allmänna vettets och rättskänslans kontrollerande motvigt, i händelse af skefhet i åsigter eller förgätnhet af pligt hos härads höfdingen, men med detta ändamål skulle ej vara förenligt att tillerkänna en majoritet inom nämnden öfvervigt, ty endast genom öfverensstämmelse kunde den anses vara ett allmänna vettets och

Om lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)

rättskänslans uttryck, då stridighet inom den deremot jäfvade sådant». När alla nämndemännen — tillsammans tolf stycken — äro eniga, hafva de således tillerkänts egenskapen af att vara det allmänna vettets och rättskänslans kontrollanter. Men om man skulle reducera dessa till nio, då tycks det, som om de icke skulle vara berättigade ens att få hafva äran af att representera vanligt vett och vanlig rättskänsla. Jag förstår icke detta argument. Ar det Riksdagens mening, liksom det tycks vara högsta domstolens och Kongl. Maj:ts, att så är förhållandet, då måste jag naturligtvis böja mig. Men jag vill emellertid yrka bifall till det af mig framställda yrkandet.

Vidare anförde:

Herr Bruzelius: Herr talman! Då ett likadant förslag som detta förelåg vid 1893 års riksdag, hade jag tillfälle att yttra mig i saken. Jag kunde måhända nöja mig med att nu hänvisa till hvad jag då hade äran anföra. Under den sedan dess förlutna tiden har ingenting händt, som kunnat förändra den ståndpunkt, jag då intog till förslaget.

Jag skall emellertid taga mig friheten att äfven nu yttra några ord i saken.

Jag vill då säga, att den princip, hvarpå detta förslag hvilat, eller den så kallade fria bevispröfningen, ingalunda är, såsom en talare på förmiddagen tycktes föreställa sig, hemtad från utlandet, den är tvärtom ganska inhemska. Denna min uppfattning stöder jag redan derpå, att den fria bevispröfningens rigtighet erkänts i de gamla domarreglerna, som äro mycket äldre än 1734 års lag.

Till stöd för detta mitt påstående vill jag blott erinra om två af dessa fordomtima uttalade höga sanningar, nemligen domarreglerna n:is 8 och 13.

Den förra lyder: »En god, beskedlig domare är bättre än god lag, *ty han kan alltid laga efter lügligheten*».

Den trettonde lyder sålunda: »Den menige mans bästa är den yppersta lagen, och därför, det som finnes den menige man till nytta vara, *det bör hållas för lag, ändock att beskrifven lag efter orden synes annorlunda lyda*».

Principen erkännes äfven, hvad angår *skriftliga* bevis, i 1734 års lag, nemligen i 1 § af 17 kap. rättegångsbalken, der det heter: »Företer någon skriftliga bevis, att sin talan dermed styrka; pröfve domaren noga deras beskaffenhet och rigtighet, *så ock hvad vitsord och verkan de i saken äga*».

Helt annorlunda förhåller det sig emellertid, då man utaf 1734 års lag vill utleta, hvad den lagens mening är om vittnesbevisning. I det afseendet innehåller denna lag tydligt och klart den bestämmelsen, att *två* vittnen äro fullt bevis, *ett* vittne är halft.

I förra fallet skall domaren meddela en fällande dom, i det andra skall han döma till värjemålsed. Den bestämmelsen är sålunda

mycket lätt att tillämpa. Man behöfver blott räkna vittnenas antal och döma derefter. Men en och hvar, som, i likhet med mig, i mångtaliga år haft till uppgift att följa en rättegång, skall erkänna, att i rättegången spela in så många omständigheter, som hvar och en för sig och i synnerhet alla sammanhållna med hvarandra utgöra ett mycket bättre material för bedömande af hvad som är sant och rätt i saken än någonsin vittnens utsagor. Vittnen kunna ju finnas, som af bristande minne, bristande sanningskärlek, bristande omdömesförmåga och mera sådant kunna taga fel om ett förhållande. Då äro dessa bindande omständigheter och liknelser i och för sig mycket bättre bevis för eller emot ett gjordt påstående. Jag tänker mig t. ex. en rättegång i ett brottmål, jag antager t. ex., att en mordgerning är begången på ett visst ställe. I närheten ligger der borta i skogen ett annat ställe, der en person bor, som skäligen kan misstänkas vara gerningsmannen; just den natten, då gerningen begicks, leda spår från den misstänktes bostad till mordstället. Der kan tilläffventyrs hafva tappats ett klädesplagg, som mångfaldiga vittnen kunna intyga, att det tillhört just den misstänkte. Hans kläder bära spår af hans handling. Han kan emot sitt påstående, att han varit hemma den natten, öfverbevisas om att han under natten varit ute i något ärende, som han ej kan förklara. Jag frågar: om allt sammanfaller, är ej detta i och för sig mycket bättre bevis emot den der personen än ett eller annat vittne, som kan taga fel på person?

Nu har det sagts dels uttryckligen, dels något underförstådt, att om man upphöjde detta lagförslag till lag, så skulle man i stället för 1734 års lags bevisregler sätta domarens subjektiva uppfattning, hans godtycke. Jag vill deremot erinra, att i hvarje embetsförvaltning måste allt godtycke vara förbjudet, utan att det behöfver i lagen bestämmas. Men för bättre minnes skull finnes härom ett stadgande i ett lagrum, som ej är ämnadt att upphävas, nemligen 3 § 24 kap. rättegångsbalken, der det heter: »All dom bör fästas på skäl och lag, och *ej* på godtycke». Vidare har i det nya förslaget bestämts, att i domen skola angifvas de huvudsakliga skäl, hvarpå rätten grundar sin öfvertygelse. Det kan icke, såsom en talare på förmiddagen tycktes antaga, fällas en dom af följande lydelse: »på grund af hvad i målet förekommit dömer rätten den personen till det eller det straffet»; sådant får icke förekomma. Det kommer att gå till hädanefter på samma sätt som nu, eller så, att rätten skrifver sin dom ungefär så: Under ransakningen har inhemtats, att det och det blifvit utredt, att det och det bevisats, och på grund häraf och hvad i öfrigt förekommit, anser rätten bevisadt, att personen gjort det och det, och för ty dömer så eller så.

Man har vidare sagt, att domarens *magt* skulle genom detta förslag utvidgas. Nej, ingalunda — men väl domarens känsla af *ansvar*. Den skall icke blott fördubblas, utan mångdubblas.

Nu borde jag måhända öfvergå till att bemöta den mening, som

Om lag angående berisning inför rätta.
(Forts.)

Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)

i reservationen finnes framhållen, men det har redan en talare på förmiddagen gjort, nemligen herr Svanberg, och jag vill i allt instämma med honom.

Till slut vänder jag mig mot en annan talare på förmiddagen, nemligen herr Staaff. Han framhöll, att öfverrätterna döma efter protokollen, och att domen skulle bero på huru protokollen vore uppfattade. Ja, naturligtvis! Men icke skulle protokollen vid underätterna blifva knapphändigare, om detta förslag antoges, än de måhända nu äro. De skulle tvärtom naturligtvis blifva ännu fullständigare. För min ringa del får jag erkänna, att jag funnit, att protokollen vid de underrätter, hvilkas protokoll jag i min embetsförvaltning varit satt att granska, äro mycket väl förda.

Herr Staaff framhöll också i sitt anförande, att bemötandet vid domstolarna icke skulle vara bra och att domstolens värdighet borde upprätthållas. Ja, hvem anser icke, att bemötandet mot allmänheten från domarens sida bör vara godt och att domstolens värdighet bör upprätthållas! Om någon vid någon domstol i vårt land bemötes illa, så behöfver jag icke för herr Staaff anvisa den väg, som bör anlitas för att få ett dylikt bemötande från domstolen, från ordförande i häradsrätt eller rådstufvurätt vederbörligen näpst.

Han sade också, att protokollen böra utlemnas, i synnerhet till häktade personer. Ja visst, men då skall den häktade väl framställa begäran derom. Då får han protokollet, och får han det ej, så föreligger embetsfel af den, som vägrat utlemna det.

Utaf hvad som sports, lärer kammaren emellertid ej heller nu vara benägen att antaga detta lagförslag. Jag kan dock ännu icke tro, att så är fallet. Ty hvad blir följden, om Riksdagen äfven nu tillbakavisar förslaget, och etthundrasextio år gamla stadganden sålunda, så att säga, få nytt stöd af riksförsamlingen? Jo, det verkar såsom ett bakslag. Det kan icke lända till båtнад för rättskipningen, att man återgår till den föråldrade ståndpunkten, att man ovilkorligen skall fordra två vittnen för att kunna döma en person, som begått en nedrig handling, till välförtjent straff. Herr talman! Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Schenström: Om jag skulle anse den fria bevispröfningen behöflig, vågar jag dock ej vara med om detta förslag, såsom jag betraktar förhållandena vid nuvarande underdomstolar. För de icke lagfarne i underrätterna, huru skulle det blifva, om alla bevisningsregler tagas bort och alla hållpunkter släppas; skulle de då icke stå så godt som på gränsen att bli jurymän, hvilket ju icke alls är meningen.

Hvad de lagfarne ledamöterna åter beträffar, skall jag icke inlåta mig på frågan, huru de skulle komma till den så mycket omtalade personliga öfvertygelsen, utan endast hålla mig vid, att det åtminstone borde förefinnas någon större säkerhet för, att verkligen erfarenhet och insigt i allmänhet vore att påräkna hos dessa ledamöter. Men

huru är det nu i det hänseendet vid underrätterna. Vid landtdomstolarna är det ej möjligt för den ordinarie domaren att sjelf medhinnna göromålen, hvilka ej stå i något rimligt förhållande till en mans arbetskraft, och några balanser få icke förekomma. Till sitt biträde har landtdomaren ofta unge jurister, som komma så godt som direkt från akademien, der de uteslutande erhållit teoretisk undervisning; hos landtdomaren skall nu deras praktiska utbildning börja. För att någorlunda komma in i förhållandena erfordras nog för de flesta flera år — undantag gifvas ju — men långt dertförinnan skall den unge juristen börja hålla ting. Det står väl temligen klart för litet hvar, hur pass oerfaren den unge domaren i allmänhet då är, men han måste i alla fall börja; och att det går för sig, beror ju på, att han kan hjälpas. Frågan är att få honom så pass, att han kan reda sig i domstolen med sjelfva målens handläggning, hvarefter han kan få sjelf med åtminstone en del utslag. Men sådana finnas också, som måste afkunnas genast efter målens handläggning, särskildt i mål rörande häktad person, och då är den unge juristen öfverlemnad åt sig sjelf under ej sällan ganska ogynsamma förhållanden samt efter ofta ansträngande resor, utan tillgång till någon annan bok än lagboken.

*Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)*

I fråga om rådstufvurätterna ställa sig ju förhållandena i mycket annorlunda, men särskildt händer i städerna ej så sällan i följd af sjelfva sättet för tjenstemännens väljande, att hänsyn ej i främsta rummet tages till duglighet, utan att valets utgång kan bero på slägtskap, bekantskaper m. m.

Jag anser således, att sjelfva grunden, nemligen underdomstolarna, ej hafva, om jag så må säga, tillräcklig bärkraft för den fria bevispröfningsens införande, och jag tror, att vid en sådan omstötning af förhållandena, som efter mitt förmenande enligt detta förslag kommer att ega rum, man bör såsom 1734 år lagstiftare i fråga om rättegångsbalken börja med domstolarnas organisation, huru svår den frågan än må vara, men derintill bibehålla nuvarande bevisningsregler och låta tills vidare praxis derur urveckla sig, på sätt nu redan sker, hvarjemte jag håller före, att åtskilligt i öfrigt uti detta viktiga lagförslag borde vid annat tillfälle i annan form antagas, särskildt hvad rör bestämmande af skadestånd.

På grund af denna uppfattning, som jag nu i korthet sökt gifva uttryck åt, tillåter jag mig, herr talman, att i likhet med reservanterna, herrar Nilsson, Petersson m. fl., yrka afslag å utskottets förevarande hemställan.

Häruti instämde herrar *Söderberg* och *Hansson* i Solberga.

Herr Sandquist yttrade: Herr grefve och talman! Då jag icke är någon jurist, så har i och med det förhållandet ingen skäl att af mig vänta något anförande i den rättslärdas stilen.

Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)

Såsom de fattiges hjälpreda i rättegångar under omkring trettio års tid har jag likväl, mine herrar, haft tillfälle att med hänsyn till nu föreliggande viktiga fråga göra lärorika iakttagelser rörande rättegångar och de domslut, som tingsrätter och äfven högre domstolar kommit till. Det sades af en mycket talangfull talare här på förmiddagen, att genom antagandet af det nu föreliggande lagförslaget skulle ett »kraftigt svärd» blifva satt i lagskiparens hand, och jag tror nog, att så skulle bli händelsen mera än hvad nu är förhållandet. Men, mine herrar, i och med detsamma som en lagskipare kommer i tillfälle att föra ett kraftigare svärd i sin hand till lagskipningens tjänst, så följer och dermed, att anspråken på lagskiparen skola vara mycket stora. Vore alla domare begåfvade med, jag må säga, *gudomlig* vishet, så vore ej heller någon fara i att öfverlemna ett sådant svärd i deras händer. Ja, mine herrar, jag återtager ingalunda mina yttranden. — Om så vore händelsen, säger jag, behöfde man icke frukta för att lemna det mera skarpa svärdet i domarens händer. Men så är ingalunda förhållandet; de lida af sina fel, de såväl som hvarje annan.

Den äldre domaren har visserligen mångårig erfarenhet såsom ledning, då han skall ransaka och döma, men fri från frestelser att fälla ett partiskt domstolsutslag är han ingalunda. Och hvad särskildt beträffar de yngre juristerna, som ty värr alltför ofta uppträda såsom domare, så sakna de ju fullkomligt all erfarenhet, och under sådana förhållanden kunna de lätt låta hänföra sig af de anföranden, som anlitate advokater i processen med stor skicklighet använda, och råka sålunda i brist på erfarenhet att fälla en högst oriktig dom. Under loppet af det sist gångna året 1896 har jag ett kraftigt talande bevis derpå, som jag här tillåter mig anföra. En fattig man hade blifvit misstänkt för att hafva stulit en obetydlig vara, som domstolen sedermera åsatte sju kronors värde. Denne fattige man häktades på grund af misstankar, satt en tid i häktet, fördes sedan med fångskjuts som vanligt till ransakningsstället. Der försiggick ransakningen; inga bevis funnos, men den unge domaren resolverade som så, att »på grund af hvad i målet förekommit» dömes den åtalade till eu månads fängelse. Den fattige mannen visste icke ens om, att han kunde få protokollsutdrag gratis. Han fick emellertid underrättelse derom samt begärde och erhöll afskrift af tingsrättens beslut, fullföljde sedan målet i hofrätten, och denna resolverade sålunda: alldenstund ifrågavarande person af tingsrätten blifvit dömd icke på grund af bevis, utan på grund af hvad i målet förekommit, så finner hofrätten skäligt att upphäfva tingsrättens dom.

Nå ja, kan man säga, detta hör ej hit. Jo visserligen. Det bevisar, mine herrar, att med den lag, vi *redan* hafva, har *godtycket* vid underdomstolarne icke så litet spelrum, och därför vill jag för min del ingalunda vara med om att ytterligare öka anledningarna till detta godtycke.

Det är ännu en annan sak, en sak som, synes det mig, borde angå alla *samvetsömma* domare. I samma mån som domarens subjektiva uppfattning tillägges större magt, i samma mån måste också hans ansvar dermed förökas, hvarför jag anser det vara möjligt, att mer än en domare kanske vid tanken på detta ökade ansvar skulle vara mera nöjd med att få hålla sig till den objektiva bevisning, som finnes i de aflagda vittnesmålen, än vid hvad som under ransakningen i öfrigt förekommit. Jag tror, att så kan blifva händelsen.

Slutligen, mine herrar, hvad som icke är att förglömma från landtmännens sida är det, att, i den mån som den nya lagen skulle komma att tillämpas, allmogen kommer, fruktar jag, i långt större behof af juridiskt bildade biträden vid domstolarna än nu är händelsen; tingsväsendet skulle alltså bli mycket dyrare. En rik man skulle visserligen kunna tillkalla från närmaste stad juridiskt bildadt biträde, som står honom bi, ehuru det komme att kosta stora utgifter för honom; men den fattige, som inga pengar har, skulle komma att i rättegången stå den ojemna striden mot en utbildad jurist och endast hafva sina tarfliga, mycket tarfliga argument att anföra såsom motbevis. Jag anser sålunda, att, från landtmännens sida sedt, finnas synnerligen talande skäl för, att ifrågavarande lagförslag icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att förklara, det jag för min ringa del — och jag är viss om att af landsbygdens befolkning många också äro med mig — instämmer i herrar reservanterns hemställan om afslag på ifrågavarande lagförslag.

Herr Boëthius: Det föreföll mitt juridiska lekmanaförstånd, när jag i förmiddags hörde min ärade vän herr Restadius underkasta justitierådet Skarins yttrande en granskning, som om i denna kritik funnes en svaghet.

För så vidt jag rätt uppfattade honom, likställer han nemligen *den lämpliga och nödvändiga fria bevisning*, som enligt justitierådet Skarins åsigt bör finnas och som nu tillämpas, med *den fria bevisning*, som i det föreliggande förslaget påyrkas. För såvidt jag kunnat fatta justitierådet Skarin, är emellertid hans mening, att den legala bevisningen skall vara *regel* och den fria bevisningen *endast ett undantag*. Enligt föreliggande lagförslag deremot upphöjes den fria bevisningen till regel. Men att göra den till regel synes mig innebära vådor, särskildt på grund af hvad en talare på stockholmsbänken i förmiddags och nu en talare på vesteråsbänken påpekat derom, att det oita är ganska oerfarna personer, som hos oss få utföva domarembetet.

Skulle nu justitierådet Skarin hafva orätt i sin uppfattning, att den nuvarande i praxis använda fria bevispröfningen öfverensstämmer med gällande lag, då anser äfven jag en reform vara af behofvet påkallad. Men denna reform bör icke göra den fria bevisningen till regel, utan bör endast upphäfva motsättningen mellan

Om lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

Om lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

gällande lag och praxis, eller, med andra ord, det borde införas tillägg och förklaringar om, när och i hvad mån en afvikelse från regeln — den legala bevisningen — är lämplig och tillåten.

Men, som sagdt, derom synes icke vara frågan i det föreliggande förslaget, utan jag fruktar, att detta skulle kasta oss i sådana faror, som i andra länder visat sig blifva följderna af den oinskränkta fria bevisningen *i trots af* eller kanske rättare *till följd af* den domstolsorganisation, som herr Staaft framställde såsom idealisk, ty jag förmodar, att han afsåg målens afgörande genom jury och införandet af obligatoriskt advokatstånd.

Som ju icke något reformförslag, som blott afser förtydligande af nu gällande lag, föreligger, så skall jag, herr talman, be att få förena mig med dem, som yrkat afslag på det föreliggande förslaget.

Herr Persson i Tällberg: Då min uppmärksamhet blifvit fäst på, att endast 1 § i lagförslaget är föredragen, så skall jag be att få framställa det yrkandet, »att Riksdagen må antaga Kongl. Maj:ts förslag till 1 § i lagen angående bevisning inför rätta, under förutsättning, att Riksdagen antager och Kongl. Maj:t godkänner det förslag till ändring af 23 kap. 2 § rättegångsbalken, hvarom lagutskottets utlåtande n:o 28 handlar, och som innehåller, att om af nämnden minst tre fjerdedelar äro från häradshöfding skiljaktiga och om *en mening ense*, den meningen då »skall gälla».

Herr Svensson från Karlskrona: Då jag icke kunnat samstämma med flertalet inom utskottet, så har jag också deltagit i den reservation, som afgifvits af herr Nilsson m. fl.

Jag har i motsats mot åtskilliga af de talare, som i afton uppträdt, alls icke någon personlig erfarenhet beträffande rättegångar. Men jag har blifvit öfvertygad af justitierådet Skarins anförande, att denna lag om fri bevispröfning icke är erforderlig, och jag tror till och med, att den skulle blifva skadlig med den organisation, som våra underdomstolar hafva.

§ 1 i denna lag säger ju: »I rättegång gälle såsom bevisadt det, hvarför med hänsyn till allt, som i målet förekommit, öfvertygande skäl pröfvas föreligga.» Hvem är det då, som skall pröfva dessa skäl? Jo, det är domarne, och i många fall den unge, den obeprövade domaren, som kan i strid mot nästan hela nämnden pröfva skäl föreligga, på grund af hvilka den åtalade skall domfällas. Han kan visserligen göra detta i öfverensstämmelse med sin uppfattning om de föreliggande skälen, men denna hans uppfattning kan vara påverkad af många saker, så att utslaget blir fällande i stället för friande. Jag fruktar, att, om denna lag genomfördes, det skulle kunna komma att hända, hvad justitierådet Skarin säger icke hafva hänt i vårt land under detta århundrade, nemligen att under sagda tid ingen enda oskyldig blifvit sakfäld. Men det fruktar jag skulle blifva händelsen, om denna lag skulle komma att antagas.

Den talare, som i dag började debatten, anförde som skäl för att man borde antaga lagen, att högsta domstolens samtliga ledamöter med undantag af justitierådet Skarin uttalat sig för förslaget, och att detta äfven vore händelsen med de flesta jurister i öfrigt. Ja, det är sant, att åtskilliga, ja, många jurister uttalat sig för förslaget. Men vi hafva äfven en annan del af vårt folk än juristerna, nemligen den rättsökande allmänheten, och jag tror icke, att den rättsökande allmänhetens flertal är för en dylik ändring i bevispröfningen. Detta visade sig nogsamt 1893, då denna lag förekom till behandling i Andra Kammaren, ty med den stora pluraliteten af 143 röster mot 73, således med 70 rösters majoritet, blef förslaget då förkastadt.

*Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.*
(Forts.)

Lagutskottets ärade vice ordförande framhöll nyss, då han hade ordet, att denna fria bevispröfning vore att föredraga framför den legala bevispröfningen. Han anförde dervid ett exempel, hurusom ett mord kan vara begånget, hurusom spår finnas från mordstället till det ställe, der en för mordet anklagad person bor. Det kan vidare vara tappadt ett klädesplagg, till hvilket den för mordet misstänkte är egare, och det kan bevisas, att ingen annan kan vara egare till detta plagg än han. Han borde då, menade talaren, dömas för mordet. Nej, mine herrar, jag tror, att en sådan slutledning icke är den rätta. Det kan vara många sådana, som det tyckes, bindande bevis, och det kan finnas många sannolikheter, men det är dock icke sagdt, att de äro sakfällande. Man kan blifva misstänkt af sådana skäl, men att mot hans bestämda nekande sakfälla en person på så lösa grunder tror jag näppeligen kan gå för sig, utan det bör nog finnas andra bevis. Om t. ex. denna person kan bevisa, att han varit hemma i sin bostad under den tid, då mordet begåtts, skulle han då kunna sakfällas därför, att dylika liknelser förekomma? Skall denna lag kunna leda derhän, att sådant kan förekomma, så styrkes jag ännu mer i min uppfattning om olämpligheten af den föreslagna lagen.

Herr talman, då jag anser, att denna lag skulle komma att i en oerfaren domares hand verka menligt för land och folk, så vågar jag yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets föreliggande betänkande.

Herr Staaff: Jag skall icke upphålla kammaren i onödan. Jag ber endast att till besvarande få upptaga några få af de anmärkningarna, som af olika talare gjorts mot mitt anförande i förmiddags.

Jag ber då först att få säga, att för den händelse herr Restadius verkligen mot mig rigtade sina erinringar derom, att man icke heller nu dömer fullständigt eller i flera stycken så, som 1734 års rättegångsbalk föreskref, så måste jag säga, att jag genom denna anmärkning styrkes i min åsigt om, att underdomarens uppfattning om hvad som varit taladt och anfördt icke alltid är fullt exakt, ty jag har i sanning aldrig yttrat något dylikt. Jag har tvärtom sagt, att man i många fall frånvikit 1734 års bevisregler. Men jag har äfven

Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)

sagt, att så länge hufvudreglerna stå kvar, så länge finnes det ett band på domarena, som, om också nu bevismedlen kunna hafva utvecklats, likväl kommer att verka i fråga om sjelfva bevismättet.

Tvenne utaf kammarens domare hafva visat sig ofantligt benägna att framhålla det juridiska ansvar, under hvilket domarena stå, såsom ett tillräckligt korrektiv. Ja, herr Restadius yttrade ju uti en debatt här om dagen, att hela pappersfrågan helt enkelt reducerade sig till en fråga om ansvar för de underdomare, som använda dåligt papper. Men det är så sällan, som man uti praktiken ser det der ansvaret efter 25 kap. 17 § strafflagen, som uti riksdagsdebatterna så ofta åberopas. Jag har ofta vid anmärkningar mot domare sett högsta domstolens utslag lyda ungefär så, att ehuru han eller han i det eller det fallet origtigt förfarit, så anses han likväl icke böra beläggas med ansvar. Jag vill då vördsamt hemställa till mina högt ärade anmärkare i denna del, huruvida det icke är sannolikt, att i 9 fall af 10, minst sagdt, i fall en underdomare tillämpat den fria bevispröfningen principiellt origtigt, högsta domstolens utslag kommer att lyda så och måste lyda så, om icke en orättvisa skall uppstå. Ty det är mycket svårt, så vida det icke kan påvisas ett ondt uppsåt af domaren, att verkligen anklaga honom, därför att han begått något, som andra anse vara ett misstag, då det gäلت att pröfva bevisens verkan, om han skall göra det efter den fria bevispröfningens princip.

Då herr Bruzelius jmförde verkan af vittnesbevisningen och verkan af indiciebevisningen, så måste jag säga, att åtminstone på mig hans exempel icke verkade synnerligen slående.

Ty jag kan icke förstå annat, än att om det finnes ett par vittnen om sjelfva gerningen — det var här fråga om en mordgerning — så bör *det* i allmänhet vara mera talande, än om indicier finnas, bestående i de der spåren och klädesplaggen, hvilka klädesplagg just skulle bevisas genom vittnen. Jag tror för min del nog, att indiciebevisningen ofta kan vara mycket starkare än vittnesbevisningen, men jag ber att uttryckligen få säga, att jag aldrig har sagt eller menat, att 1734 års lag nu tillämpas i den riktning, att två vittnen ovilkorligen äro fullt bevis, utan att domaren skulle ega något slags befogenhet att granska och bedöma vittnenas trovärdighet. Detta har jag aldrig sagt, men jag har sagt, att jag anser, att mindre än två samstämmiga vittnen eller mindre än hvad som kan anses motsvara två samstämmiga vittnen icke af lagskipningen, åtminstone i brottmål och särskildt i gröfre brottmål, har antagits såsom fullt bevis.

Jag ber herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet vara förvissad om, att jag för min del, ehuru nykommen ledamot i kammaren, icke hyser någon öfverdrifven förhoppning om, att några stora och djupgående lagreformer skola kunna inom den närmaste tiden genomföras, men, om herr statsrådet vill vända detta skäl mot mig, så är ju detta skäl alldeles icke talande annat än under den förutsättning, att jag skulle hafva sagt, att vi icke skola antaga detta för-

slag; därför att vi behöfva mera. Men det har jag icke sagt, utan jag har sagt, att vi icke skola taga denna lag därför, att den icke kan verka godt i och för sig, därför att, enligt min lifligaste öfvertygelse, det, som vi nu hafva, verkar bättre, än den till införande föreslagna lagen i och för sig skulle göra. Det är detta, jag sagt, och ingenting annat.

*Om lag an-
gående bevis-
ning för
rätta.
(Forts.)*

Jag skall emellertid nu icke upptaga kammarens tid längre. Jag tillönskar för min del förslaget en så djup och bred graf, att det aldrig må kunna resa sig igen, hvarken i dess närvarande eller någon liknande gestalt.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag hade icke ämnat att i afton upptaga kammarens tid och yttra mig i detta ärende, men med anledning af de uttalanden, som under diskussionen fälts, vill jag i största korthet angifva min uppfattning och reducera frågan till de dimensioner, som den enligt min mening rätteligen eger.

Det förundrar mig visserligen icke, att en stor del eller största delen af kammarens ledamöter ställa sig tveksamma inför detta lag-förslag. Men jag vågar föreställa mig, att denna tvekan på många håll beror icke af någon klar insigt om hvad det i sig sjelft innebär, utan endast af en ganska naturlig fruktan, att det möjligen kan innebära något farligt, något mera, än det i verkligheten gör. Hela frågan hänger således i första hand på, om nu föreligger något, som ändrar grunderna för bevispröfningen. Detta har af de flesta talare, som yttrat sig emot förslaget, antagits såsom något ostridigt. Men på grund af min erfarenhet måste jag påstå, att detsamma i nämnda afseende icke kommer att på något sätt ändra bestående förhållanden. Med denna ståndpunkt behöfver jag icke bemöta t. ex. det anförande, som hr Staaff hade på förmiddagen. Jag kan gå in på en del af hvad han sade, men anser, att allt detta icke inverkar på denna fråga.

Det föreliggande förslaget innehåller nemligen icke någon vidlyftig apparat, hemtad från utlandet, utan man har deri så noga som möjligt smugit sig intill nu gällande praxis och skrifven lag. När jag först genomläste detsamma, sade jag också mig sjelf: detta är icke något äfventyrligt, det är ju precis det, som vi nu tillämpa och som vi vilja hafva. Derfor är min bestämda öfvertygelse den, att, om förslaget antages, det aldrig skall inträffa, att domstolarne komma att döma på annat sätt än nu, eller att rättssäkerheten blir på något sätt sämre.

Han har vidare invändt, att nuvarande praxis icke skulle strida mot gällande lag och att således någon lagändring ej vore erforderlig. Detta med anledning deraf, att från motsidan framhållits, att praxis vore stridande mot lagen och därför behöfde lagen ändras. Af denna synpunkt för sakens bedömande har man enligt mitt förmenande gjort för mycket affär å ömse sidor. Spörsmålet, huruvida praxis strider mot lagen eller icke, är en ganska ofruktbar strids-

*Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)*

fråga, deri det utan påtagliga resultat kan advoceras både för och emot. Skulle lagförslagets betydelse hänga uteslutande på detta, då ville jag säga, att detsamma icke har mycket stor betydelse, och då kunde det lika gerna vara såsom det nu är.

Förhållandet är emellertid, att den föreslagna lagen har en gifven praktisk betydelse, och detta i två afseenden.

Det lärer sålunda för det första vara ostridigt, att gällande föreskrifter om laga bevis äro dels ofullständiga, dels otydliga, och i dessa afseenden har man därför velat komplettera lagen. Men för detta ändamål har det varit nödvändigt att skriva om hela lagen, och då har det fallit af sig sjelft, att man icke upptagit de gamla legala bevisningsformlerna, utan skrivit lagen så, som gällande praxis tillämpar den och antagen teori fordrar. Då har visserligen mängden entusiast för den fria bevispröfningen kunnat framhålla: nu hafva vi här fått fri bevispröfning; men detta är vilseledande. Det nya i detta afseende är i stort sedt endast en formalitet på papperet. Den reella vinsten deremot är, att man skulle få tydliga och fullständiga bestämmelser samt reda i det hela, och häraf torde åter följa, att förslaget i stället för att medföra faror tvärtom bör, åtminstone i någon mån, bereda bättre garantier för rigtiga beslut. I synnerhet för unga domare bör det lemna god vägledning i frågor, der de förr ofta tagit vilse, liksom det i allmänhet lemna större utvägar att bringa sanningen i dagen.

Förslaget har äfven en annan praktisk innebörd. Såsom vi veta, ha mycket länge pågått förberedande arbeten till omarbetning af vår rättegångsordning. Denna var visserligen i sig sjelf utmärkt, men har numera det felet att vara för gammal. Tiderna förändras och med dem måste också rättegångsväsendet ändras. Nu är det väl tydligt, att vi icke kunna hafva utsigt att få en ny rättegångsordning i ett slag. Men det blir väl i längden alldeles outhärdligt att slösa med arbete och penningar utan att komma till några resultat. Föreliggande lagförslag förefaller mig i det afseendet såsom en mogen frukt. Det medför, såsom jag sagt, ingen fara och det kostar ingenting att genomföra detsamma, men ändock kommer man dermed en god bit på väg och får en bra grund att bygga vidare på, och jag vill särskildt framhålla, att om man fasthåller vid detta, får man en bättre position gent emot möjliga sträfvanden till en rättegångsordning, som är vidlyftigare och dyrare, än för våra förhållanden vore nödigt eller önskvärdt. Afvisar man deremot Kongl. Maj:ts proposition på den förmenta grunden, att här föreligger något nytt i fråga om bevispröfningen, hvilket kräfvver nya och stora garantier, så äfventyrar man mera i nyssnämnda hänseende.

Jag vet mycket väl, att Andra Kammaren kommer att afslå detta förslag, men jag vet också, att om kammaren antager detsamma, så kommer aldrig för kammaren att erbjuda sig något tillfälle att ångra sig. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Sjövall: Trots de många såväl till form som innehåll utmärkta anföranden i denna sak, kvarstår för mig likväl rörande densamma utredning ett stort frågetecken, enär ingen af talarne vidrört den frågan, hvarför Riksdagens båda kamrar år 1894 samstämmigt biföllo lagutskottets förslag att med en skrifvelse begära, det Kongl. Maj:t täcktes till Riksdagen inkomma med ett förslag om lag angående bevisning inför rätta, och hvarför man då var enig om, att detta förslag skulle grunda sig på införande af fri bevispröfning; men har nu på denna fråga icke lemnats något som helst svar, så har det deremot under förhandlingarna, åtminstone för mig, blifvit till evidens ådagalagdt, att ett antagande af första paragrafen i nu ifrågakvarande lag skulle medföra stora vådor icke allenast för domaren, utan äfven för de rättsökande, för såvidt icke införandet af lagen ställes i förening med införandet af ett offentligt advokatstånd och en omorganisation af våra underdomstolar. Då emellertid dessa båda saker af vederbörande hvarken blifvit ifrågasatta eller mig veterligen påtänkta, så anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets och bifall till reservanternas förslag.

Om lag angående bevisning inför rätta.
(Forts.)

Herr vice talmannen Danielson: Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga och trodde verkligen, att det var obehöfligt att så göra. Men den nye ledamoten från Stockholm tycktes mig uttala så märkvärdiga åsichter, att jag icke kunnat underlåta att begära ordet. Han förklarade, att förslaget var ingenting nytt, utan rakt detsamma som vi förut haft, att bevismedlen äro ofullständiga, och att här föreligger ingenting, hvars antagande man skulle behöfva ångra.

Ja, är det så, att det är ingenting nytt, så vill jag fråga, hvarför skall man då ifra för att få en sådan lag införd, och kan det vara något, som icke är nytt, då man envisas så med det?

Men på samma gång vill jag ock säga till honom: Är det icke orimligt att antaga en lag, som är sådan, att man icke kan veta i landet, hvad som är fullt bevis eller hvad som är lagligen affattadt och upprättadt? Skall man gå in på att låta dessa hundratals domare behandla hvarje mål och hvarje sak, huru de behaga? Är det möjligt, att vi kunna gå in på något sådant? Jag säger hundratals domare, därför att i domsagorna det finnes så många unge män, som sitta ett tingssammanträde, och en annan ett annat tingssammanträde och så omvexlande det ena efter det andra, att målens handläggning kan komma att blifva beroende af flera personers uppfattning. De hafva alla sina olika åsichter, och skall man då icke veta, hvad som är lag, utan blott lita på flera hundratals olika uppfattningar, om man tänker på domarecorpsen i hela landet.

Och jag kan icke förneka vigten af hvad som sades på förmiddagen, att allt beror på protokollsföringen inför underrätterna. Det är efter dessa protokoll, som de högre rätterna måste döma, och huru man härvid går till väga, det känna herrarne lika väl som jag. Och herrarne veta, huru svårt det är att inför högre rätt få någon

Om lag ändring i underrätternas protokoll. De må vara hur vanställda och besynnerliga som helst, så är det omöjligt att få ändring. Och då vore det mycket märkvärdigt, om man på detta sätt skulle låta domaren få magt att missuppfatta saken och så föra protokollet. Om icke då parterna förstå att bevaka sin rätt i rätt tid, så skulle man på detta sätt kunna få målet vanställt helt och hållet ända från början. Och om jag gjort upp den allra klaraste sak i två vittnens närvaro, de allra bästa jag kunde få fatt i, så skulle det ändock icke vara lag, utan bero på domarens fria pröfning. Kan det vara möjligt, att kammaren skall gå in på att släppa igenom ett sådant lagförslag?

Det sades till min förvåning af den siste talaren, att, om vi antaga detta, skola vi aldrig få tillfälle att ångra det. Jo, mine herrar, vi skola verkligen få ångra det, och det kanske mycket snart. Jag tror icke, att vi, den svenska allmogens ombud, böra antaga detta förslag, enligt hvilket hela den svenska allmoge, som icke har någon juridisk bildning, skall blifva beroende af jurister, som icke ansvara annat än inför sina samveten.

Nu sades det af den siste talaren, att detta förslag är såsom en mogen frukt af utvecklingen. Ja, mine herrar jurister, hafven I icke några andra mogna frukter att bjuda på, så låt dem vara omogna huru länge som helst.

Jag hoppas att, och jag ber denna kammare, som representerar den svenska allmogen, att den så enigt som möjligt afslår detta förslag. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Larsson* i Mörtlösa, *Rydberg*, *Anderson* i Hasselbol, *Bengtsson* i Häradsköp, *Wiklund*, *Johansson* i Berga, *Scensson* i Olseröd, *Jansson* i Djursåtra, *Olsson* i Skiftinge och *Mallmin*.

Herr grefve *Hamilton*: Jag förstår väl kammarens rop på proposition, och jag skall därför icke heller säga många ord.

Jag vill begagna tillfället att få till protokollet antecknad, att jag fortfarande intager samma ståndpunkt som år 1893, då jag uttalade mig för det då framlagda förslaget, och att jag af den diskussion, som förts här i kammaren i dag, endast ytterligare blifvit styrkt i den åsigten, att denna min uppfattning är riktig.

Men när nu förslaget skall förkastas, anhåller jag, att dess motståndare ville tänka på en sak, som har synts mig högst anmärkningsvärd vid denna frågas behandling. Här har framhållits, att man möjligen skulle kunna vara med om denna enligt hvad det anses vådliga nyhet, om man kunde vinna garantier mot att den fria bevispröfningen missbrukades af domaren; och dessa garantier har man sökt deri, att man velat gifva nämnden större befogenhet att ingripa. Nu skall jag för min del säga genast från början, att jag

visserligen icke är mot en utsträckning af nämndens befogenhet, om man nemligen går den väg, som jag anser vara den rigtiga. Man kan mycket väl tänka sig, tror jag, att man skulle kunna höja nämndens ställning och gagna rättsväsendet, om man införde den bestämmelsen, att i vissa brottmål domaren icke finge uttala sitt *skyldig*, utan att han hade med sig en viss pluralitet af nämnden. Det vore en reform, som jag kunde vara med om.

*Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)*

Men jag förstår icke riktigt, hvad herrarne mena med det förslag, som här blifvit framställt, om att nämnden här skulle verka som en väktare öfver domaren. Det lärer väl icke bestridas ens af dem, som påstå att detta förslag icke endast är ett fastslående af en redan genomträngd praxis — det lär väl icke ens af dem bestridas, att praxis har gått derhän, att den legala bevisningen i 1734 års lag icke längre tillämpas, utan mycket ofta fri bevisföring användes. Då frågar jag de ledamöter af denna kammare, som suttit i nämnd — och de äro ganska många — när denna praxis under de senare decennierna trängt sig fram: hafva de verkligen märkt, att det varit domaren, som velat tillämpa den fria bevisföringen, d. v. s. döma efter sunda förståndet, såsom en vanlig klok menniska skulle velat döma, och att det varit nämnden, som hållit mot och velat tillämpa den legala bevismetoden. Jag tror, att så icke är, utan att förhållandet väl har varit, såsom en talare på dalabänken sagt, att de, som suttit i nämnden, icke minst känt behovet af den fria bevispröfningen. Domaren har sagt: Med tillhjälp af den legala bevismetoden kan jag ej döma denna person, men hvad säger nämnden? Och då har nämnden, som man säger, klämt till. Så har det väl oftast varit, när nämnden öfverröstat domaren i fråga om bevisningen, och därför ber jag herrarne fundera litet grand på, hvad det betyder att uppsätta nämnden såsom en garanti mot de fruktade missbruket af den fria bevisningen. Jag har knappast af något yttrande i denna sak blifvit så öfvertygad om, att man är inne på en fullständig missuppfattning, som just af detta yrkande, att nämndemännen skola vara de, som vaka öfver att domaren icke tillämpar den fria bevispröfningen för vidsträckt, d. v. s. att domaren icke resonerar så, som en klok och förständig nämndeman gör.

Men jag hade kanske icke sagt detta, om jag icke ansett mig nästan skyldig att taga till ordet efter den ärade vice talmannens anförande. Jag hoppas, att han icke missförstår mig. Jag vill icke onödigtvis söka sak med honom. Jag vet väl, att man kan blifva klokare med åren. Man kan vara för en sak och slutligen inse, att den icke är riktigt bra. Men när den ärade vice talmannen med sådan ifver och värme vädjade till kammaren, om den verkligen skulle vilja vara med om att plocka denna mogna frukt, som juristerna uppdragit och kastat till oss, så vill jag fråga honom: erinrar han sig icke, i hvilkens trädgård denna frukt vuxit? Förhållandet är, att här framställdes af nya lagberedningen ett vidtomfattande förslag

Om lag ändring af rättegångsordningen inför rätta.
(Forts.)

till ändring af rättegångsordningen i denna del och äfven af våra domstolar. För att pröfva detta förslag inkallade regeringen den s. k. förstärkta lagberedningen, i hvilken sattes representativa män från olika fraktioner af Riksdagen, och det var på denna representativa församlings tillstyrkan, som 1893 års förslag framkom. Tiderna voro då annorlunda, man var då ej så rädd för reformer. Men bland de män, som då förordade att den fria bevisföringen skulle införas med bibehållande af det nuvarande domstolsväsendet, var nuvarande vice talmannen A. P. Danielson.

Jag har ansett mig skyldig att påpeka detta. Om herr Danielson säger, att han kommit till insigt om att saken icke var riktig, så har jag ingenting att säga. Men jag tror, att det icke är skäl, att han uppträder med en sådan värme, ty han har i sjelfva verket sjelf framlagt förslaget.

Herr Anderson i Tenhult: Då jag varit förhindrad att deltaga i utskottets förberedande förhandlingar rörande det nu föreliggande lagförändringsförslaget, vill jag såsom min åsigt uttala, att jag anser detsamma icke behöfligt, ej heller nyttigt, utan förenar mig med dem, som yrka afslag.

Herr vice talmannen Danielson: Jag begärde ordet för att svara grefve Hamilton. Han sade, att han icke sökte sak med mig; och jag söker icke sak med honom heller. Jag tror icke, att vi hafva något att stämma hvarandra för. Men då grefven ville säga, att jag framlagt 1893 års förslag, så vill jag protestera: det har jag icke gjort. Hela denna sak, som grefven ville göra så vigtig, inskränker sig till följande. Lagberedningen hade gjort upp ett stort förslag till ändring af rättegångsordningen, och det var den fråga om mycket annat än detta. Då tillkallade Kongl. Maj:t några personer att genomse det, och jag var bland dem, och det gjorde vi naturligtvis. Herrarne kunna väl begripa, att jag och några andra personer, som icke voro mera jurister än jag, kunde väl icke synnerligen inverka på lagförslagets bestämmelser. Om detta lagförslag är samma, som då förelåg, kan jag icke säga. Det är ju Kongl. Maj:t och lagberedningen, som sedan kommit med förslaget. Derhän får grefven reducera hela saken mot mig. Att lagförslaget kommit fram så omfattande, eller i 84 paragrafer, det kunde ingen af oss då tro. Och därför kunna väl herrarne förstå, att här blandats in mycket mer, än det då var fråga om. Och när man nu ser detta förslag om den så kallade fria bevispröfningen i hela dess sammanhang, så är det omöjligt att antaga denna rättighet för domaren som lag, det hjälper icke hvad grefven tycker.

Det var detta jag ville säga, att min del i 1893 års förslag var så ringa, att den kan räknas för rakt ingenting. Ty förslaget har framkommit från Kongl. Maj:t och lagberedningen och har genomgått, som herrarne veta, många pröfningar. Jag har velat säga detta för

att herrarne icke må tro, att jag har större del i det, än jag egentligen har.

Då lagförslaget förelåg i kammaren, som jag vill minnas 1893, yrkade jag äfven afslag å detsamma.

*Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)*

Herr Zetterstrand: Herr talman, mine herrar! Af den diskussion, som i ärendet förekommit, har jag för min del kommit till den bestämda uppfattning, att detta lagförslag icke kommer att af kammaren antagas. Anledningen dertill är, efter hvad jag kan höra, att man drager sig mycket för den s. k. fria bevispröfningens införande, och jag undrar icke alls derpå. För min del ställer jag mig mycket tveksam gent emot denna fråga, och jag vågar icke bestämdt påstå, hvilketdera som vore bäst, om den komme till stånd, eller om det finge förblifva vid hvad det nu är.

Men, mine herrar, detta förslag innehåller en hel mängd andra bestämmelser, såsom t. ex. om skadestånd, om vittnen, sakkunnige, syn m. m., hvilka bestämmelser i allmänhet äro synnerligen beaktansvärda och som det skulle vara önskvärdt att få upphöjda till lag. Nu är det klart, att, då man för den nyssnämnda enda sakens skull icke kommer att antaga förslaget, det måste blifva en nödvändig följd af lagens formulering, att äfven alla dessa öfriga förslag måste afslås. Jag kan emellertid icke annat än, på samma gång jag är öfvertygad härom, uttala den bestämdaste önskan, som jag tror att litet hvar i denna kammare delar, att dessa öfriga bestämmelser måtte så snart som möjligt i omarbetad form, men ändock någorlunda af det innehåll som nu föreligger, å nyo underställas kammarens pröfning utan samband med frågan om den fria bevispröfningen. Derigenom skulle den praxis, som nu gäller, få en mycket större fasthet och stabilitet än hvad den nu har, och jag tror, att detta skulle verka synnerligen välgörande såväl för domstolarne som för den rättsökande menigheten.

Jag får således å nyo betona önskvärdheten af att dessa öfriga bestämmelser måtte i annan form så snart som möjligt föreläggas Riksdagen.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på godkännande af den föredragna paragrafen; 2:o) på afslag å densamma; och 3:o) bifall till det af herr Persson i Tällberg under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits afslag å paragrafen, nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Om lag an-
gående bevis-
ning inför
rätta.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren skall antaga första paragrafen i förevarande förslag till lag angående bevisning inför rätta, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, är nämnda paragraf af kammaren afslagen.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 30 ledamöter röstat ja, men 171 nej; i följd hvaraf den föredragna paragrafen af kammaren afslagits.

Ordet begärdes härefter af

Herr Bruzelius, som yttrade: Herr talman! Med anledning af det beslut, som kammaren nu fattat, hemställer jag, att de återstående paragraferna må på en gång föredragas, och att dervid endast paragrafernas nummer angifvas.

Denna hemställan bifölls, hvarefter §§ 2—84 i förevarande lagförslag, hvilka §§ nu i ett sammanhang föredrogos, af kammaren afslogos.

Efter föredragning dernäst af *punkten 2*, innefattande utskottets förslag till *Lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken*, anförde

Herr Bruzelius: Med anledning af det beslut, som kammaren har fattat i afseende å lagen angående bevisning inför rätta, och då den lag, hvarom nu är fråga, står med den förra i oskiljaktigt sammanhang, nödgas jag anhålla om afslag å den föredragna punkten.

Vidare yttrades icke. Punkten afslogs.

I *punkten 3*, som härefter föredrogos, hade utskottet framlagt förslag till *Lag angående ändring i 14 kap. jordabalken*.

Herr Bruzelius begärde ordet och yttrade: Enär äfven denna lag står i oskiljaktigt sammanhang med lagen angående bevisning inför rätta, tillåter jag mig att äfven här göra samma framställning som i afseende å den senast föredragna lagen, eller om afslag å utskottets hemställan.

Med bifall till denna hemställan, afslog kammaren jemväl detta utskottets förslag.

Punkten 4.

Herr Bruzelius yttrade: Äfven i afseende å denna punkt har jag att göra samma framställning som nyss förut, nemligen om afslag.

Det i denna punkt framlagda lagförslag blef i enlighet med denna herr Bruzelius' hemställan af kammaren afslaget.

I mom. b hemstälde utskottet, att det i Kongl. Maj:ts proposition innefattade förslag till *Lag om ändrad lydelse af 9 § i förordningen angående ändring i vissa fall af gällande bestämmelser om härads-ting den 17 maj 1872* icke måtte af Riksdagen godkännas.

I fråga härom anförde:

Herr Bruzelius: I enlighet med utskottets hemställan anhåller jag om afslag jemväl å detta lagförslag.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. c).

*Angående
ersättning till
vittnen i
brottmål.*

I motion n:o 39 inom Andra Kammaren hade herr A. V. *Styrlander* föreslagit:

att Riksdagen måtte för sin del antaga det tillägget till 1 §:s andra moment af lagen angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål, att orden »eller på begäran af häktad person» inskjutas mellan orden »förordnande» och »inkallad», hvarigenom detta moment, som nu lyder: »enahanda rätt till ersättning tillkommer den, som i mål af nämnda beskaffenhet blifvit enligt domstols förordnande inkallad såsom vittne eller af åklagaren åberopats eller enligt domstols förordnande inkallats för att upplysningsvis höras» skulle få följande förändrade lydelse: enahanda rätt till ersättning tillkommer den, som i mål af nämnda beskaffenhet blifvit enligt domstols förordnande eller på begäran af häktad person inkallad såsom vittne, eller af åklagaren åberopats eller enligt domstols förordnande inkallats för att upplysningsvis höras;

eller, om detta förslag icke kunde vinna Riksdagens bifall:

att Riksdagen ville besluta att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, att förslag till tillägg till ofvan omförmälda lag i an- gifna syfte måtte för Riksdagen framläggas.

Utskottet hemstälde emellertid i förevarande moment, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde

Herr *Styrlander*: Herr talman, mine herrar! Såsom kammaren behagade finna, har jag i årets motion betydligt inskränkt det förslag,

*Angående
ersättning till
vittnen i
brottmål.
(Forts.)*

som jag framställde vid förra årets riksdag, i det att jag i år hemställt, att Riksdagen antingen för sin del ville antaga en sådan lag, som medgäfvde ersättning af allmänna medel åt vittnen, som påkallats af häktade personer, eller ock, derest Riksdagen icke ville gå in på att antaga en sådan lag, aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag i sådant afseende. Anledningen till att jag gjort denna inskränkning i mitt förslag är egentligen den, att det enligt min åsigt säkerligen skulle ställa sig mindre dyrt för staten, derest ett sådant förslag blefve antaget, som det jag i år har framställt, nemligen att endast sådana vittnen, som åberopats af häktade personer, skulle få ersättning af allmänna medel, men deremot icke sådana vittnen, som påkallades af andra för brott tilltalade personer.

En annan anledning till att jag gjort denna inskränkning är den, att det enligt min åsigt är lättare för personer, som vistas på fri fot, att föranstalta om sina vittnens inkallande för närvaro vid förhören.

Ehuru jag sålunda varit mycket blygsam i mina anspråk, har dock lagutskottet enhälligt afstyrkt min motion.

Såsom skäl för sitt afstyrkande har lagutskottet upprepat ett af de skäl, som af utskottet anfördes vid förra riksdagen, nemligen att det enligt utskottets mening redan nu finnes en bestämmelse i detta fall, som gifver domstolarne rätt att förordna om inkallande af tilltalade och häktade personers vittnen. Lagutskottet är dock ense med mig derom, att det finnes en förutsättning för att domstolen skall kunna förordna om sådant inkallande, den förutsättningen nemligen, att det åberopade vittnets afhörande verkligen synes vara af någon betydelse i målet. Enligt min åsigt ligger emellertid just häri en svårighet. Denna bestämmelse, att det åberopade vittnets afhörande skall vara af någon betydelse i målet, förutsätter nemligen, att domstolen skall på förhand ingå uti pröfning af hvad vittnet möjligen kan hafva att säga, ehuru domstolen icke haft tillfälle att afhöra vittnet personligen, utan måste rätta sin åsigt efter den tilltalades eller andra vittnens utsagor och berättelser och möjligen äfven låta den bero på en mängd antaganden. Då en sådan procedur skall verkställas och den häktade således icke kan få sina vittnen inkallade, utan att domstolen först skall ingå i något slags förberedande pröfning, huruvida vittnena kunna hafva något att i målet förmåla eller icke, måste, enligt min åsigt, följden deraf blifva den, att den häktade personen skall känna sig illa till mods inför en lag, som påbjuder sådant. Han måste tvifvelsutan säga sig sjelf, att han icke åtnjuter alla de laga rättgångsförmåner, som han borde få åtnjuta, då man i statens intresse har beröfvat honom hans frihet.

En annan sak, som jag äfven vill påpeka, är den, att det vid ett sådant förfarande, då domstolen utfärdar förordnande om vittnens inkallande, i allmänhet åtgår minst sex veckor, innan den häktade kan få höra sina vittnen. Som bekant, kommer på landet ransakningen till stånd vanligen först tre eller fyra veckor efter det en person blifvit häktad. Den skall ju hållas inom tre veckor, sedan

domaren fått underrättelse om häktningen eller begäran om ransakning blifvit till honom framstald.

När rätten sammanträder första gången, vid första rättegångstillfället, kan domstolen således icke förut hafva meddelat något förordnande om att vittnet skall vara tillstädes, utan först vid detta rättegångstillfälle kan den häktade framställa sina yrkanden. Domstolen kan äfven först då i bästa fall pröfva dem och förordna om att vittnen skola inkallas till nästa rättegångstillfälle, hvilket vanligen infaller tre veckor derefter, för att höras, och dessa inkallade vittnen kunna möjligen få betaldt af allmänna medel. Det åtgår således allra minst 6 à 7 veckor, innan den häktade kan få sina vittnen åhörda.

Under sådana förhållanden är det naturligt, att den häktade väljer en annan utväg för att få sina vittnen tillstädes. Han begär helt enkelt stämning på dem hos vederbörande domare, och domaren kan naturligtvis ej neka att utfärda stämningen. Det inträffar då t. ex., att vittnet, som af den häktade åberopas, har tillgångar, så att det kan fara till tingsstället, och såsom en laglydig medborgare reser personen i fråga genast vid första kallelsen. Han får då kanske kosta på sig ett par hundra kronor för resan, och för dessa utgifter får han i regel ingen ersättning, då ju den häktade i de flesta fall saknar tillgångar att betala vittnets kostnader för inställelsen. Saknar vittnet deremot egna tillgångar, får det intyg derom, och domstolen lemnar då, såsom det hittills har tillgått åtminstone, en föreskrift om, att vittnet på allmän bekostnad skall hemtas till tingsstället. Vittnet föres då kanske lång väg nästan såsom en fånge under bevakning af en fjerdingsman eller annan person, erhåller ett traktamente af 27 à 28 öre om dagen, inställes vid tingsstaden, åhöres som vittne, men släppes sedan och får taga sig hem bäst det kan.

Det är ju alldeles uppenbart, att dessa förhållanden icke kunna undanrödjas genom de åtgärder, hvarom lagutskottet här talat; ty i alla händelser skall, när ett af en häktad person åberopadt vittne skall höras och få betaldt för inställelsen, domstolen förut hafva gifvit sitt förordnande om att vittnet skall höras.

Utskottet har, såsom ett andra skäl för afstyrkande af min motion, talat om de oskäligen kostnader, som genom antagande af förslaget skulle tillskyndas statsverket. Ja, om jag hållit så strängt på min motion, att jag velat gifva den samma omfattning, hvari den framställdes förra riksdagen, då skulle ju denna invändning med fog kunnat göras. Men då den nu endast afser ersättning af allmänna medel åt vittnen *åberopade af häktade personer*, är jag för min del öfvertygad om, att denna utgift för staten under vanliga förhållanden, då man icke har med särskildt svåra brott att göra, skall inskränka sig till några få tusen kronor, ja, kanske icke ens uppgå till ett par tre tusen kronor. Med den kännedom jag har om huru sällan det förekommer, att häktade personer behöfva eller anse sig behöfva få vittnen hörda, är jag viss om, att denna utgift skall blifva helt obetydlig. Men äfven om det skulle bli fråga om större kostnader för

*Angående
ersättning till
vittnen i
brottmål.
(Forts.)*

Angående
ersättning till
vittnen i
brottmål.
(Forts.)

staten än ett eller annat tusental kronor, anser jag i alla fall, att detta är en statsutgift, som är väl på sin plats, då man ju genom en dylik utgift kan skydda häktade personer såväl från att länge sitta häktade som från att inom sig sjelfva behöfva tänka, att de ej åtnjuta alla laga rättegångsförmåner, på samma gång man derigenom skulle skydda vittnena, hvilka nu också ofta nog träffas ganska hårdt af de gällande bestämmelserna.

Jag anhåller, herr talman, att få yrka på aflåtande af en skrifvelse i ärendet till Kongl. Maj:t eller, med andra ord, yrka bifall till det andra alternativet af min motion med ett litet tillägg angående begäran om en utredning. Jag gör detta därför, att jag har anledning hoppas, att ett liknande förslag skall framställas i Första Kammaren och der möjligen kunna tillvinna sig sympatier. Och jag vågar uttala den vördsamma förhoppningen, att, då motionen nu blifvit betydligt inskränkt, denna kammares majoritet, som förra riksdagen biföll en ännu längre gående motion, skall finnas villig att gå in på mitt förslag.

Jag föreslår nemligen: »att Riksdagen ville besluta, att till Kongl. Maj:t aflåta skrifvelse med anhållan, det täcktes Kongl. Maj:t, efter utredning om och under hvilka vilkor ersättning af allmänna medel måtte kunna beredas åt vittnen, som åberopas af häktade personer, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser i detta afseende.

Herr Bruzelius: Kammaren behagade erinra sig, att i lagen af den 4 juni 1886 angående ersättning af allmänna medel till vittnen i brottmål uttryckligen stadgas, att den, som enligt domstols förordnande blifvit i brottmål till vittne inkallad, tillkommer samma rätt till ersättning af allmänna medel, som i samma lag tillerkännes den, som i dylikt mål af allmän åklagare åberopats till vittne.

Detta stadgande visar sålunda en utväg, hvarigenom de af motionären påpekade missförhållanden kunna förebyggas. Men att, såsom motionären önskar, medgifva *alla* af en häktad åberopade vittnen rätt till ersättning af allmänna medel kan utskottet icke tillstyrka, enär sådant lätteligen skulle kunna vålla missbruk, och en oskäligen kostnad tillskyndas statsverket. Man har exempel på, att det roat en åtalad häktad person att uppgifva vittnen här och der i landet, hvilka således blott på den häktades uppgift och utan någon som helst annan pröfning skulle kunna inkallas och få sina resor bekostade af — staten; — staten skulle, om motionärens önskan, sådan jag fattar den, skulle gå igenom, få betala både resan och återresan. Sådant komme att medföra en högst väsentlig kostnad för staten. Jag kan därför icke finna, att den ifrågavarande motionen bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och jag yrkar därför afslag å såväl motionen som det nya förslag, motionären nu under öfverläggningen framställt, samt alltså bifall till lagutskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Styrländer under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen förklarade sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

*Angående
ersättning till
vittnen i
brottmål.
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i mom. e af förevarande utlåtande n:o 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det af herr Styrländer under öfverläggningen framställda förslag.

Omröstningen utföll med 83 ja och 111 nej, och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 28, öfver väckt motion i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att Riksdagen, under förutsättning att lag angående bevisning inför rätta, hvarom utskottets utlåtande n:o 27 handlade, blefve af Riksdagen antagen och af Kongl. Maj:t godkänd, ville, med föranledande af ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr *Folke Andersson* afgifna motion, n:o 139, för sin del antaga ett af utskottet framlagdt förslag till

Lag

angående ändrad lydelse af 23 kap. 2 § rättegångsbalken.

Herr Bruzelius begärde ordet och yttrade: Då såväl motionärens förslag som utskottets hemställan i förevarande betänkande gjorts under förutsättning, att förslaget till lag angående bevisning inför rätta skulle af Riksdagen blifva antaget och af Kongl. Maj:t godkändt, men denna förutsättning nu icke längre finnes, anhåller jag, herr talman, om afslag å såväl motionen som utskottets hemställan.

Vidare anfördes icke. Kammaren afslog såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

§ 4.

Efter föredragning vidare af lagutskottets utlåtande n:o 23, i anledning af väckt motion om tillägg till kongl. förklaringen den 9 juni 1893 angående förbud mot öppnande till salu å sabbatstid af bod, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.

§ 5.

I ordningen förekom dernäst lagutskottets utlåtande n:o 24, i anledning af väckt motion angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Uti en i Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 2, hade herr *Ljungman* hemställt, det Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och till Riksdagens antagande framlägga ett förslag till en särskild, på förordningen om allmänna bevillningen icke hvilande kommunalskattelag.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herr *Ohlsson* i *Vexjö*.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Ljungman*: De grunder, på hvilka lagutskottet afstyrkt min motion, synas mig icke vara tillräckliga. Utskottet förebrår mig, att jag icke framlagt nya fullständiga grunder, som utvisade, i hvilken riktning den kommunala beskattningen borde reformeras. Men ett sådant anspråk på en enskild motionär är ju i sjelfva verket för långt drifvet. Min mening har icke varit att erhålla något annat än en skilsmessa mellan kommunalbeskattningen och den allmänna bevillningen, och att få kommunalbeskattningen fotad på egen grund och affattad i en egen fristående lag. Härtill har jag tänkt mig, att reformen till en början skulle inskränkas. Ty blott man vunne detta, blefve Riksdagen herre i eget hus i afseende på den allmänna bevillningen och kunde reformera den på det sätt, som vore för *statens* ändamål lämpligast. Likaledes skulle då Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt kunna förbättra den kommunala beskattningen genom reformer i den först skapade kommunalskattelagen.

Den omständighet, som vållat att jag väckt min motion, är, att det nuvarande förhållandet innebär åtskilliga betänkliga saker. Enligt § 62 regeringsformen skall Riksdagen fylla statsverkets behof genom att »åtaga sig en deremot svarande bevillning». Men sådana år, då de ordinarie inkomsterna och tullmedlen m. m. äro tillräckliga för att fylla statsverkets behof, finnes det ju icke något skäl att skrifuva

ut någon allmän bevillning. Men man är ändå tvungen att göra det och för den skull hitta på utgifter eller beräkna statsverkets inkomster för lågt, emedan i motsatt fall de största olägenheter skulle uppstå. All kommunal skatt skulle nemligen försvinna; all valbarhet till Första och Andra Kammaren upphöra för dem, som hafva denna valbarhet på grund deraf, att de äro uppskattade till en viss inkomst. Man inser lätt, hvilka orimligheter det skulle leda till. Nu inträffa visserligen icke sådana orimligheter, emedan man åtager sig en allmän bevillning ändå, äfven om man icke behöfver någon sådan, men den blotta *möjligheten* är redan fullt skäl till ändring.

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.*

(Forts.)

Vill man slutligen söka lösa frågan om en utvidgning af den politiska rösträtten, får man säkerligen bygga den på en bättre och fastare grund än på bevillningsförordningen.

Dessa äro de skäl, på grund af hvilka jag framkommit med min motion. Då jag trots utskottets afstyrkande fortfarande tror, att framläggandet af en dylik kommunalskattelag skulle medföra väsentliga fördelar och möjliggöra förbättringar på den kommunala beskattningens område, anser jag mig kunna hemställa, att kammaren måtte, med afslag å utskottets utlåtande, bifalla min motion på så sätt, att den *instämmer i det beslut, som Första Kammaren fattat i denna fråga* och som lyder: Att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda, huruvida ej den kommunala beskattningen kunde byggas på annan grund än den allmänna bevillningen och, derest detta finnes möjligt, för Riksdagen framlägga förslag till sådan kommunalskattelag.

Herr Ohlsson i Vexjö: Den nu föreliggande frågan är tvifvelsutan till sin verkliga innebörd och i sina konsekvenser af högst genomgripande betydelse. Utskottet har också erkänt denna dess stora betydelse och för sin del medgifvit behofvet och befogenheten af en lagstiftning i det syfte motionen afser. Då utskottet det oaktadt icke kunnat tillstyrka motionen, har det — såsom herrarne kunnat se af betänkandet — berott uteslutande derpå, att utskottet icke tilltrott sig kunna angifva eller påvisa de särskilda grunder och skatteprinciper, på hvilka en separat kommunalskattelag borde byggas. Utskottet har med ett ord funnit frågan för svår att lösa. Jag erkänner villigt med utskottet, att frågan är af synnerligen invecklad och svår beskaffenhet. Men just den omständigheten, att frågan är invecklad och svårlöst, har för mig varit ett *yttre* skäl att i god tid hän-skjuta densamma till den enda myndighet, som kan gifva ett tillfredsställande uppslag för frågans rigtiga bedömande.

Aldrig kommer denna fråga att lösas genom enskild motionärs förslag och lagutskottets derpå grundade uttalande. Endast genom en grundlig och allsidig undersökning och utredning genom Kongl. Maj:ts försorg kan frågan komma i det skick och i det läge, att Riksdagen sättes i tillfälle att pröfva och bedöma hvad i denna angelägenhet lämpligen bör åtgöras. Det är nu, såsom kammaren torde

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.*

(Forts.)

finna, endast fråga om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en dylik utredning. Frågan är således för ögonblicket visserligen enkel, men dock ganska viktig. Det gäller att afgöra, huruvida denna kammare vill för sin del medverka till undanrödjande af kända och erkända brister och missförhållanden i vår skattelagstiftning. Det gäller att afgöra, huruvida denna kammare vill visa land och folk, att kammaren står fast vid sin tillförene tydligt och bestämdt framställda fordran på effektiva och rättvisa reformer i vår skattelagstiftning. Ja, vill kammaren detta, då kan kammaren icke gifva mer än ett svar på det nu föreliggande spørsmålet — då måste kammaren bifalla motionen och min derpå grundade reservation. Derigenom är åtminstone ett första steg taget i den rätta riktningen, derigenom undanrödjdes det väsentligaste hindret för åstadkommande af rättvisa skattereformer, derigenom öppnas vägen för ett reformarbete, som med god vilja kan och bör leda till välfärd och båtnad för land och folk, för stat och kommun, för korporationer och enskilde.

Med den uppfattning jag har i denna fråga kunna herrarne väl förstå, att jag anser mig ha goda skäl för att yrka bifall till reservationen. Då emellertid Första Kammaren bifallit ett i någon mån annorlunda affattadt skrifvelseförslag och då detta i sjelfva hufvudsaken sammanfaller med reservationen, skall jag, herr talman, be att få förena mig i det af motionären nyss framställda yrkandet om bifall till det skrifvelseförslag, som redan är af medkammaren antaget.

Häruti instämde herr *Nilson* i Lidköping.

Herr Collander: Då jag här om dagen vid behandlingen af frågan om ändring af 3 § 1 mom. i mantalsskrifningsförordningen hade ordet, antydde jag, att de svårigheter i beskattningsafseende, som den nuvarande mantalsskrifningsförordningen fört med sig, icke kunde undanrödjas förr än man skilt på det rådande sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten; och jag erinrade tillika, att, då herr Ljungmans nu föreliggande motion kom före, det blef tillfälle att gå i den riktningen.

Det skäl, som utskottet här anfört för afslag å motionen, borde, såsom förut erinrats, just tala för ett bifall till motionärens framställning. Man kan nemligen ej begära, att en enskild motionär eller ett utskott skall kunna framhålla alla synpunkter, hvarifrån en sådan fråga som den föreliggande kan ses, och derpå grunda ett för Riksdagen antagligt förslag. Något sådant kan endast åstadkommas genom Kongl. Maj:ts försorg.

Jag skall därför, då motionären yrkat bifall till det skrifvelseförslag, som antagits af Första Kammaren, inskränka mig till att instämma i detta yrkande.

Herr *Lundström* förklarade sig instämma med herr Collander.

Herr Redelius: Jag skall deremot hemställa om bifall till lagutskottets förslag.

Det är visserligen sant, såsom en föregående talare yttrade, att en utredning i allmänhet icke gör något ondt, eftersom Riksdagen, sedan utredningen är verkställd, har att pröfva, huruvida det derpå framställda förslaget bör bifallas eller förkastas. Men kammaren skall utan tvifvel gifva mig rätt, då jag påstår, att det ingalunda kan vara behagligt hvarken för Kongl. Maj:t att få en skrifvelse med begäran om utredning, då det icke bestämdt uppgifves, åt hvilket håll utredningen skall gå, och ej heller för Riksdagen att hafva aflåtit denna skrifvelse, om Kongl. Maj:t framkommer med ett förslag, som Riksdagen icke finner sig böjd för att antaga.

Denna dags förhandling har gifvit ett tydligt exempel på, huru det kan komma att gå i dylika fall. Jag tror därför, att det icke är lämpligt att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t i förevarande fråga förr, än man bestämdt vet hvad man vill och åtminstone kan för Kongl. Maj:t påpeka *något*, som man önskar. Det anser jag, att man här icke kan göra, när det är ett för negativt skäl att säga, att vi önska skilja kommunalbeskattningen från den allmänna bevilningen.

Jag medgifver rättigheten af min grannes till venster påstående, då han sade, att den föreliggande frågan vore till sin innebörd och sina konsekvenser af synnerligen genomgripande betydelse. Ja, den kan med afseende på vårt skatteväsen få en rent af omhvälfvande betydelse. Då jag icke anser det vara klokt handladt att gifva sig ut på en väg, som man icke känner till, kan jag, herr talman, för min del icke vara med om den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t, utan jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Ja, äfven jag vill uttala några ord, så att det, om frågan återkommer, icke skall kunna sägas, att jag tegat vid dess första behandling.

Reservanten säger, att, då det nu endast gäller en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning, frågan vore mycket enkel. Men, mine herrar, är frågan verkligen så mogen, att vi kunna skrifva i det syfte reservanten antydt? Det tror jag icke.

Ett annat skäl, som reservanten i sin reservation anför för ett skrifvelseförslag — och det skall väl vara hufvudskälet — är, att man borde söka komma derhän, att kommunerna finge rätt att förfoga öfver sådana beskattningsföremål som utskänknings- och värds-husrörelse samt minuthandel med brännvin och andra spirituösa drycker samt ölhandel. Ja, vilja herrarne befrämja nykterheten på det sättet, att herrarne ställa så till, att vi i kommunerna skulle få sådana saker som brännvinsmedel och dylikt att besluta om, vilja herrarne bygga en skrifvelse på en sådan grund, då beklagar jag i sanning allt hvad nykterhet heter.

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.*
(Forts.)

Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.

(Forts.)

Och att vi skulle göra detta till förmån för kommunerna, för att de skola få stora inkomster, vill jag icke vara med om. Några andra grunder äro icke på något sätt uppgifna.

Om vi nu skulle skrifva i öfverensstämmelse med reservantens förslag, då skulle vi dermed skänka vårt godkännande åt dessa grunder, och jag har härmed velat uttala, att jag icke kan göra det. Jag skulle anse det såsom en olycka, om kommunerna skulle få handskas med dessa farliga saker. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Grefve Hamilton: Herr talman, mine herrar! Med anledning af hvad den siste ärade talaren yttrade, skall jag be att få påpeka, att hvad han citerade ingalunda vore några af reservanten anförda grunder, utan endast ett referat om huru man gått till väga i Tyskland. Om vi bifalla reservationen, hafva vi dermed icke på något sätt instämt i de principer, hvarför i referatet redogöres. Att referatet är riktigt, lärer icke kunna bestridas. Det förblir ock lika riktigt, äfven om man förkastar reservationen.

För öfrigt skall jag mycket gerna instämma såväl med herr vice talmannen som den näst föregående talaren deri, att denna fråga är både stor och svår. Men dermed är det, enligt min tanke, ingalunda afgjordt, att Riksdagen icke skall lägga sig ombord med densamma. Huruvida man vill eller icke vill gilla det förslag, som herr Ljungman framställt, beror väsentligen på den uppfattning man har rörande vårt nu gällande beskattningssystem och beträffande den riktning, i hvilken man tror att detta skattesystem i framtiden bör eller kan utvecklas — jag säger med flit, att uppfattningen beror väsentligen på denna omständighet, ty äfven viktiga biomständigheter komma här i betraktande. Jag erinrar exempelvis om den diskussion, som i lördags här i kammaren förekom rörande lämpligare bestämmelser om mantalsskrifningsorten, en diskussion, som enligt mitt förmenande tydligt nog ådagalade, att det icke är möjligt att lösa den frågan på ett på samma gång rättvist och praktiskt sätt, så länge den skall behandlas under ständig sidoblick på dess inverkan på kommunalbeskattningen. Andra likartade förhållanden kunde äfven här lätt påpekas. Men detta är dock, som jag sagt, endast biomständigheter, hufvudsaken är hänsynen till vårt nu gällande skattesystem, den åsigt man har om huruvida det är fullt tillfredsställande eller icke, och den åsigt man har om den riktning, i hvilken detta skattesystem bör och kan utvecklas.

I det hänseendet ber jag att få erinra derom, att vårt skattesystem sedan införandet af vårt nu gällande statsskick undergått en ganska egendomlig omgestaltning. Vid början af perioden eller år 1810 utgjorde de direkta skatterna till staten mer än 60 % utaf alla till staten inflytande skatter; ännu år 1850 utgjorde de mer än hälften; år 1880 utgjorde de mer än en tredjedel, men år 1890 hade de sjunkit till en fjerdedel, nu utgöra de föga mer än en sjettedel och

skola, då sista återstoden af grundskatterna afskrifvits, utgöra föga mer än en sjundedel af samtliga skatter till staten. De återstående sex sjundedelarne utgöras af skatter, som på indirekt väg uttagas å den stora allmänhetens förbrukningsartiklar. Man får naturligtvis akta sig för att häraf draga öfverdrifna slutsatser, ty det är ju bekant, att vi likväl här i landet hafva en betydande direkt skatt — den kommunala — men obestriddigt är dock, att statsbeskattningen icke utvecklats sig tillfredsställande, enär konsumtionsbeskattningen deri fått ingå i allt större proportion, och denna beskattning af den stora allmänhetens förbrukningsartiklar måste, såsom man många gånger formulerat det, verka progressivt nedåt, d. v. s. tyngre drabba de mindre bemedlade än de bemedlade.

*Angående
ändrade grunder
för den
kommunala
beskattningen.
(Forts.)*

I själfva verket behöfver jag icke mycket orda härom, ty Kongl. Maj:t och Riksdagen hafva upprepade gånger uttalat sig mot en ytterligare utvidgning af detta beskattningssätt.

I hvilken grad likväl utvecklingen gått i nämnda riktning, det belyses emellertid icke blott af hvad jag nyss nämnde, eller att den direkta skatten relativt taget minskats, utan ock deraf att skattebördan i dess helhet samtidigt ökats och ökats högst betydligt. För 10 år sedan eller 1887 äskade Kongl. Maj:t utaf Riksdagen ett anslagsbelopp af 83 millioner, och nu äskas anslag till ett belopp af närmare 120 millioner kronor. Så stark har på dessa år ökningen varit, och, som bekant, hafva utgifterna, som man härvid haft att täcka, täckts hufvudsakligen af konsumtionsskatter.

Nu är det ju klart, att, såsom jag redan för några dagar sedan, då jag väckte denna fråga på tal, nämnde, det icke bör vara lönt att för närvarande yrka på, att man skall försöka fullt genomföra hvad man stälde i utsigt vid urtima riksdagen 1892, nemligen att grundskatteafskrifningen och en del af försvarskostnaderna skulle täckas af ökade direkta skatter. Men så alldeles får man väl icke anse minnet vara utplånadt af hvad Riksdagen då yttrade; åtminstone står väl alltid kvar det, att det måste vara ytterligt önskvärdt att något omflytta skattebördan, så att inom den direkta beskattningen, just med hänsyn till den stora rollen den indirekta spelar, skattebördan skjutes något öfver på de starkare skuldrorna och något minskas för de svagare. De af herrarne, som hafva tagit kännedom af det synnerligen läsvärda anförande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet haft i fråga om det nu framlagda förslaget till bevillningsförordning, dem behöfver jag icke erinra om, att det är två omständigheter, som absolut lägga sig hindrande i vägen, så snart man vill vinna någon rättvisa i det förut nämnda hänseendet. Den ena omständigheten är, såsom jag härom dagen framhöll, att vårt skattesystem är sammansatt af två till sin natur alldeles olika skatter, nemligen en fastighets- och en inkomstskatt, den andra omständigheten är just detta samband mellan den kommunala beskattningen och beskattningen till staten. Jag tillåter mig anföra ett par exempel.

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.*
(Forts.)

Det tror jag vore en reform, som vi alla helst skulle vilja vara med om, den nemligen att stadga, att inkomst, som leder sitt ursprung ifrån kapital, blefve något högre beskattad än den inkomst, som härleder sig ifrån arbete. Ingen skulle väl rygga tillbaka för, om det föresloges exempelvis, att man skulle beskatta kapitalistens inkomst 50 % högre än arbetarens. Men frågan får en helt annan räckvidd vid det förhållande, att i samma ögonblick man så gör, ökas kapitalistens beskattning i banko äfven till kommunen. Om en arbetare får betala 1 krona i bevilling, under det kapitalisten får betala 1:50, så är det ju ej för mycket, om blott det gälde statsskatten, men om kommunalskatten utgår med ända till 10 kronor per bevillingskrona — sådana fall förekomma ju — då får frågan en annan räckvidd, och då drar man sig allt för att genomföra en sådan reform.

Vidare torde jag icke behöfva erinra denna kammare om, huru önskvärdt det vore att kunna bereda större lindring åt de små skattdragarne. Det har dock alltid mött motstånd här, därför att man ej ansett sig böra bereda inkomsttagarne lindring, då icke de små fastighetsegarne kunna få någon sådan, men detta sistnämnda kan ej lämpligen ske bland annat just på grund af den inverkan en sådan reform skulle kunna hafva på vissa kommuners finanser, i följd af att en lindring i skatten till staten måste resultera i en lindring äfven i kommunalskatten. En tredje reform, för hvilken man här i kammaren hyst intresse och som äfven den tenderar till en öfverflyttning af en del af skattebördan på de starkare skuldrorna, är att låta aktieegare skatta för inkomst af aktie, men jemväl detta kan tydligen ej för närvarande på lämpligt sätt genomföras utan störande inverkan på kommunalbeskattningen.

Jag tror i sjelfva verket icke jag riskerar någon motsägelse, då jag vågar antaga, att denna kammare så mycket håller på hvad man yttrade 1892 och 1893, att den fortfarande anser det vara önskvärdt, att en sådan reform i vårt nuvarande system för den direkta skattens utgörande till staten genomföres, att i möjligaste mån denna skatt skjutes öfver från de svagares skuldror till de starkares, just med hänsyn till att de svagares skuldror redan nu äro så tungt belastade med den indirekta skatten.

Jag ber här att få göra en parentes. Jag vet, att det verkligen finnes folk, som hafva en sådan förkärlek för den indirekta beskattningen, att de aldrig vilja höra talas om, att den på något sätt trycker. Den har ju också, denna konsumtionsbeskattning, ofantligt stora fördelar. Man blir icke alls så missnöjd, om man får ge ut 20 kronor genom olika konsumtionsskatter, som om man kommer med en tilläggsbevilling å 20 kronor. Men man får ej förväxla denna skatteformens fördel med dess ekonomiska resultat. Om jag t. ex., när jag går utför trappan här, tappar 5 kronor på en gång, blir jag mycket ledsen, men om jag tappar en 10-öring då och en 10-öring då, ända tills jag på det sättet förlorat inalles 5 kronor, då tar jag

det ganska lugnt, men 5 kronor fattigare är jag dock i båda fallen. Det var i förbigående sagdt. Jag återgår nu till hvad jag förut sade.

Jag tror icke, jag behöfver riskera någon motsägelse, då jag säger, att inom denna kammare allmänt omfattas den åsigten, att det vore önskvärdt, om en sådan reform af vårt beskattningssystem, som jag nyss antydde, kunde ske. Men, säger någon, detta är dock icke tillräckligt skäl för att kasta sig in på denna stora och svårlösta fråga. Då ber jag herrarne besinna något annat. Det är ju känt, att vi för närvarande hafva ofantligt godt om penningar i statskassan, och det är möjligt, att förhållandet blir likadant något år framåt, men jag undrar, om någon af denna kammares ledamöter verkligen tror, att vi kommit till den punkten, då vi aldrig mera, åtminstone så länge vi lefva, behöfva riskera någon statsbrist.

Jag påpekade nyss, i hvilken hög grad budgeten växt under de senaste tio åren. Det må nu vara, att särskilda omständigheter hafva gjort, att den på sista tiden vuxit starkare, än man antager, att den under de närmaste åren skall göra. Men herrarne känna alla, att det icke är så länge sedan vi firade det jubileumsår, som betecknades af en hundramillionsbudget, och nu äro vi snart uppe vid en hundra-tjugumillionsbudget. Vi se också dagligen, att just denna omständighet, att vi hafva godt om penningar i statskassan, framkallar nya kraf på statens verksamhet. Jag vill i själfva verket icke heller klandra detta. Budgeten måste successivt stegras i samma mån, som landet går framåt. Men då frågar jag: hvarifrån skola vi taga penningar till slut? Det är väl sant, att under goda tider betydligt med penningar kommer att inflyta i statskassan från konsumtionsskatterna, men vi skola också komma i håg, att det *är* konsumtionsskatter och att ett omslag i konjunkturerna uti dessa skatter verkar ett fall; och vi böra ej heller förgäta, hvad jag i början af mitt anförande påpekade — att vi redan pålagt så mycket konsumtionsskatter, d. v. s. skatter, progressiva nedåt, att vi måhända icke gerna skola tillgripa de beskattningsföremål, som möjligen kunna vara att ytterligare tillgå. Vi kunna ju möjligen, om vi hafva ondt om penningar, tänka på att beskatta den inhemska tobaken, det inhemska ölet och dylikt, men detta blefve då nya skatter på de allmänna förbrukningsartiklarne. Vi kunna äfven tänka på att utveckla stämpelskatten, men denna har redan utvecklats så starkt, att det, nästa gång vi skola taga ett steg längre, torde blifva fråga om att lägga skatt på transaktioner man och man emellan, för hvilka man här i landet icke är van att betala skatt, och en dylik beskattning torde nog icke heller här i landet inbringa något synnerligen stort belopp. Jag tror därför, att herrarne skola dela min uppfattning, att man i detta hänseende knappast har annat att göra än att tillgripa en ökad direkt beskattning.

Visserligen finnes ytterligare en skattekölla, som antagligen kommer att flöda rikare, den, nemligen, som utgöres af sådana inkomster,

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.
(Forts.)*

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.*
(Forts.)

som icke äro skatter, såsom jernvägstrafikmedel, arrendemedel, skogsmedel, telegrafmedel m. m. Samtliga dessa inkomsttitlar hafva på de senaste tio åren lemnat i ökad afkastning omkring fem millioner kronor, men detta uppväges af ökade utgifter för jernvägarne, telegrafnen o. s. v., och det är icke troligt, att nettobehållningen häraf kommer att i någon afsevärd grad växa.

Jag tror därför icke, att jag riskerar någon motsägelse, om jag vågar påstå, att förr eller senare det ögonblick ovilkorligen måste komma, då vi stå inför nödvändigheten af att i utsträckt mån använda den direkta beskattningen, och det kan ju ej vara tillfredsställande att ej kunna göra detta på annat sätt än genom påläggandet af en tilläggsbevillning. Vi känna alla, huru ytterst impopulär den skatten är och måste vara.

Det synes därför, som om klokheten borde mana oss att i tid vidtaga åtgärder, så att den allmänna bevillningen en gång må kunna blifva hvad vår grundlag med densamma åsyftat, nemligen en skatt, som beslutas af Riksdagen såsom fyllnadssumma för hvad som icke betäckes genom de öfriga skatterna och hvars belopp sålunda kan lämpas efter skattebehovet. Så är faktiskt nu icke förhållandet, ty om någon skatt är fix, så är det den allmänna bevillningen. Vid den vågar man icke röra, ty i samma ögonblick skulle man röra vid den kommunala beskattningen.

Nu är det visserligen sant, att man icke skulle nå målet med att bifalla hvad herr Ohlsson i sin reservation föreslagit. Målet vinnes i sjelfva verket ej förr, än den direkta skatten till staten blir en allmän, på obligatorisk sjelfdeklaration grundad inkomstskatt, som endast drabbar nettinkomsten, d. v. s. den inkomst, som återstår efter afdrag af skuldräntorna. Men, mine herrar, man kan icke göra allt på en gång. Om man blott har målet fullt klart för sig, är det äfven godt att kunna taga små steg i den rätta riktningen, och ett af de steg, som måste tagas, är just detta slitande af det nu förefintliga sambandet mellan den kommunala beskattningen och statsbeskattningen. Det har framhållits — jag erinrar mig icke, om det är i den kongl. propositionen eller i pressen — rörande det nu föreliggande banklagförslaget, om hvilket olika tankar äro rådande, att anledningen dertill, att man just nu bör genomföra det, är den, att konjunkturerna äro synnerligen gynsamma. Detta gäller väl i långt högre grad om den åtgärd, som här är i fråga. De flesta folk ha dragit sig för att reformera sitt skattesystem, förrän de fått knifven på strupen, inför en hotande statsbrist. Jag tror, att 1897 års Riksdag skulle skaffa sig ett hedersamt eftermäle genom att verkligen gifva ett exempel på ett folk, som utan att vara tvunget af någon brist i statskassan toge ett viktigt steg framåt till åstadkommande af en rättvis, direkt beskattning, och det steg, som först måste tagas i detta syfte, är just det, som herr Ljungman föreslagit i sin reservation.

Jag skall därför af lifligaste öfvertygelse be att få yrka bifall till det af herr Ljungman framställda förslaget.

Angående ändrade grunder för den kommunala beskattningen.
(Forts.)

Herr *Sjövall* instämde häruti.

Herr Månsson: Herr greve och talman! Man har här klandrat, att det framlagda förslaget till förändring af vår bevillningsförordning innehåller så litet och i sig innebär så liten förändring af hvad som nu är gällande. Detta är också sant: förslaget innehåller egentligen intet annat nytt än bestämmelsen om själfdeklaration. Allt annat, som varit på tal, såsom progressiv beskattning m. m., innehålles icke i förslaget. Jag måste emellertid säga, så vidt jag kunnat följa detta ärende, att det säkerligen varit mycket svårt för Kongl. Maj:t att i förslaget inrymma något mera, och detta på grund af den förberedande behandling, som detta ärende undergått.

Som herrarne känna, hafva två komitéer varit tillsatta för utredandet af dessa förhållanden, och många myndigheter hafva i ämnet blifvit hörda och dervid i stor utsträckning uttalat sig mot den ifrågasatta reformen. Af de båda komitéerna har den ena tillstyrkt rätt väsentliga förändringar i bevillningsförordningen, gående dessa ut på större effektivitet hos hithörande bestämmelser, högre beskattning af kapital, beskattning af aktier och skogsafverkning, skuldränteafrdrag m. m. Men herrarne känna äfven, att den andra komitéen kom till ett annat resultat, hvilket hufvudsakligen berodde på det förefintliga sambandet mellan den kommunala beskattningen och beskattningen till staten. Det var detta, man ständigt fick höra, att man skulle stöta på sådana svårigheter, att det vore omöjligt att slå in på denna väg. Särskildt framhölls detta, då det var fråga om skuldränteafrdrag t. ex. för fastigheter. I detta hänseende kan man dock, som jag tror hvar och en måste erkänna, med den nuvarande lagstiftningen komma till orimligheter. Om jag t. ex. eger ett kapital af 10,000 kronor, får jag naturligtvis skatta för denna summa, men köper jag en egendom för 20,000 kronor och dervid stannar i skuld för halfva köpeskillingen, får jag ändock skatta för 20,000 kronor. Kan det vara riktigt att låta en sådan lagstiftning bestå? Om jag deremot nedlägger dessa 10,000 kronor i aktier, befrias jag från att skatta ett enda öre. Kan sådant vara rimligt? Detta är tydligen förhållanden, som man måste försöka att få rättade och ändrade, men härvid stötar man på ofantliga svårigheter just till följd af det samband, som förefinnes mellan skatterna till staten och skatterna till kommunen. När man ser efter, huru det verkar på ställen, der den kommunala beskattningen är t. ex. 10 gånger så stor som beskattningen till staten, skall man finna, att det slår så orimligt ut, att man ofta skulle komma att beröfva en inkomsttagare en fjerdedel, ja, ända till hälften af hvad han har i inkomst.

Jag tror därför, att kammaren icke bör sätta sig emot en utredning, som kunde visa, om detta särskiljande läte sig göra.

Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.
(Forts.)

Man talar nu så mycket om konsumtionsskatterna. Jag tror, att vi här böra visa, att vi vilja försöka att, om möjligt, slå in på en annan bog. Det är därför jag anser, att kammaren skulle göra klokt i att bifalla det föreliggande skrifvelseförslaget, som afser, att Kongl. Maj:t må låta genom sakkunnige utreda, i hvad mån det är möjligt att komma till ett sådant resultat. Jag tror för min del, att detta måhända icke är omöjligt, och Riksdagen har ju sedan alltid i sin hand att pröfva det resultat, som en sådan utredning kan visa. Det är af denna anledning, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till det förslag, som är framställt af motionären.

I detta yttrande instämde herrar *Olsson* i Sörnäs, *Almqvist*, *Åkerlund*, *Apelstam*, *Söderberg*, *Elis Nilson*, *Pantzarhielm* och *Olsson* i Ornakärr.

Herr Ollas A. Ericsson: Herr talman! Jag har förut i kammaren påpekat behofvet af reformer i bevillningsförordningen, och jag har framhållit den orättvisa, som ligger deruti, att, medan det mindre kapitalet helt och hållet undgår beskattning, sådan åligger jordbruksfastigheter, de må nu vara huru små som helst. Jag har påpekat, att detta är känbarast i Dalarne, och jag skall tillåta mig att ännu en gång vidröra förhållandena der.

Der finnas fattiga kommuner, hvilkas jordegare icke ha större fastigheter, än att ingen af dessa motsvarar ett värde af 5,000 kronor. Nu få dessa fastigheter betala ända till 20 kronor per bevillningskrona och derutöfver i kommunalskatt, under det att kapitalister, som kunna ha 10,000 kronor utlånade, helt och hållet äro befriade från utgift derför såväl till stat som till kommun. Detta är ju en orimlighet.

Riksdagen har också insett detta och uttalat sig för en reform i förevarande fall, och de komitéer, som hafva utarbetat förslag till revision af bevillningsförordningen, hafva äfven — särskildt gäller detta om 1894 års komité — beaktat förhållandet och föreslagit befrielse för de små fastighetsegarne.

Men nu är att märka, att om ett dylikt förslag ginge igenom i Riksdagen utan att på samma gång bestämma andra grunder för kommunalbeskattningen, skulle i dessa små kommuner, om hvilka jag talat, beskattningen till kommunen helt enkelt blifva overkställbar. Man stode då rättslös, man kunde ingen beskatta, då ingen inom kommunen har så stor fastighet, att den är taxerad till 5,000 kronor, och 1894 års bevillningskomité föreslog, som bekant, att jordbruksfastighet, taxerad till mindre än 10,000 kronor, skulle vara fri från beskattning.

Om man således fortfarande som hittills skulle basera kommunalskatten på bevillning till staten, så vore vi utan någon rättsgrund för att uttaga kommunalskatten i dessa kommuner, och deraf förstår kammaren, att om man är villig att gå reformvännernas önskan till

mötes i det afseendet, att man vill medgifva de små jordbrukarne någon lättnad särskildt med afseende på utgifterna till staten, så är det alldeles nödvändigt att ingå på herr Ljungmans förslag om att skilja kommunalskatten från bevillningen till staten.

För min del kan jag därför icke annat än på det lifligaste instämna i herr Ljungmans förslag.

*Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.
(Forts.)*

Herr Petri: För min del anser jag viktigt, att det blir, såsom förslaget är, en skilnad mellan den kommunala beskattningen och den allmänna bevillningen. Jag vill endast nämna ett enda exempel, som visserligen förut är vidrördt, men som jag tror, att det ej kan skada att tala om en gång till, nemligen det ofta omtalade förslaget att beskatta aktier särskildt. Man hade trott, att det möjligen skulle komma in i den nya bevillningsförordningen, men man ser, att det icke låter sig göra på grund af sammanhanget mellan bevillningen och den kommunala beskattningen. Det kan då inträffa sådana fall, som t. ex. att i en kommun, som består af mycket rikt folk, dessa, därför att deras förmögenhet är placerad i aktier, icke betala ett enda öre till den kommun, hvori de bo, och hvaraf de draga fördelar, ty för aktierna är det bolaget, som skattar på den plats, der det har sitt säte. Äfven om man icke anser lämpligt, att det blir en dubbel beskattning, d. v. s. att både bolaget och de särskilda aktieegarne skola skatta — en visserligen dubbel beskattning, men som måhända ändock skulle innebära en viss grad af rättvisa — så tror jag det vara riktigt att söka få en ändring i nu förevarande afseende genom stiftande af en särskild kommunal beskattningslag. Det torde äfven finnas andra förhållanden, som i detta hänseende kräfvat ändring. Men jag vill ej upptaga kammarens tid med att upprepa dem.

Lagutskottet har likväl i sitt afstyrkande utlåtande öfver herr Ljungmans motion erkänt, att saken är viktig och att den tål att tänka på, men har såsom hufvudskäl för sitt afslag sagt, att det ej fins någon hänvisning till hvad Kongl. Maj:t, i fall en skrifvelse till honom aflätes, då borde göra. Jag tror dock icke, att någon dylik hänvisning behöfves. Ty förklarar blott Riksdagen, att det behöfves en rättvis ändring i dessa förhållanden, är jag för min del öfvertygad om, att Kongl. Maj:t också skall framlägga ett rättvist förslag, och jag tror, att någon annan påpekning icke behöfves.

På grund af hvad jag nu uttalat, ber jag att få yrka bifall till herr Ljungmans under öfverläggningen nu framställda förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkan- dena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Ljungman under öfverläggningen framställda yrkande; och fann herr talmannen den senare propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Angående
ändrade grun-
der för den
kommunala
beskattningen.
(Forts.)

Den, som med afslag å hvad lagutskottet hemstält i förevarande utlåtande n:o 24, bifaller det af herr Ljungman under öfverläggningen framställda förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen utföll med 151 ja mot 50 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med japropositionens innehåll.

§ 6.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 25, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse.

I berörda inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 52, hade herr *O. Persson* i Killebäckstorp föreslagit: att Riksdagen måtte för sin del besluta, att lagen angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse den 26 september 1884 erhåller följande förändrade lydelse: Med ändring af hvad 26 kap. 4 § byggningsbalken och särskilda författningar stadga angående skyldighet att deltaga i byggandet af tingshus och häradsfängelse förordnas härigenom, att i kostnaden för uppförande och underhåll af sådan byggnad skola alla de, hvilka inom tingslaget erlægga kommunalutskylder, deltaga efter fyrktal.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Bruxelius*, *Nilsson* i Skärhus, *P. G. Petersson* i Brystorp, *Folke Andersson*, *Redelius*, *Jönsson* i Gammalstorp, *Ohlsson* i Vexjö och *E. Svensson* i Carlskrona, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till förevarande motion.

I fråga härom anförde nu:

Herr *Persson* i Killebäckstorp: På samma gång jag uttrycker min tillfredsställelse deröfver, att denna kammares ledamöter i lagutskottet insett det berättigade i min motion och genom sin reservation uttryckt, att utskottet bort tillstyrka bifall till densamma, måste jag beklaga, att detta uttalande genom första kammarledamö-

ternas motstånd icke blifvit utskottets förslag, så mycket mera som motiven till utskottets afstyrkande synas mig ohållbara och hvarandra motsägande. Första Kammarens ledamöter hafva förbisett, att de praktiska och faktiska förhållandena snarare gått tillbaka än framåt mot det mål — eller likställighet i beskattningsafseende — som vid förut vidtagna lagförändringar angående ifrågavarande byggnadsskyldighet varit uppståldt.

De hafva med begärighet sett tillbaka till den tid, då, som 1880 års Riksdags lagutskott uttrycker sig, man icke visste af någon annan till deltagande i allmänna onera på landet förpligtad befolkning än jordbrukaren, och då man icke kände någon annan grund för denna beskattning än det hemmantal, han innehade. De torde hafva förbisett, att jordbruket, äfven om det ännu måste anses såsom landets modernäring, likväl är en af de minst lönande näringar, som nu i landet idkas. Är det då rättvist, att den näring, som lemnar mindre vinst, skall betala onera till fyra gånger högre belopp än de med större vinst förenade näringar eller yrken?

Den omständigheten, att, såsom utskottet anfört från 1884 års eller rättare 1879 och 1880 års lagutskott, andra beskattningsföremål kunna förete större rörlighet än fastigheten, som innebär ett stadigvarande intresse, synes mig allraminst — såsom förhållandena nu mera utvecklade sig — föranleda till en lagbestämd befrielse från den ifrågasatta byggnadsskyldigheten, helst då rörligheten, som ju här afser förflyttning från ett ställe till ett annat, kan åstadkomma förflyttningar från ett ställe, just då byggnad förestår. Utskottet erkänner, att den nu gällande fördelningen icke är den principiellt rätta, och det är då klart, att de skäl, som utskottet anfört för lagens bibehållande, eller med andra ord för något principiellt orätt, blifvit svaga. Jag kan ej inse, hvarför prestgårds- och kyrkobyggnadsskyldighet, såsom utskottet förmenar, är af större betydelse än tingshusbyggnadsskyldigheten; och, äfven om så vore, kan jag ej inse, hvarför man, om ändring i fördelningen anses lämplig, icke lika gerna kan börja vidtaga reformer med den ena byggnadsskyldigheten som med den andra.

Slutligen förespeglar utskottet Riksdagen, att frågan om nu förevarande byggnadsskyldighet är omhandlad i nya lagberedningens betänkande och torde i sammanhang med frågan om domstolsorganisationen komma under statsmagternas pröfning. Ja, kanhända. Men liksom utskottet redan vid flera föregående tillfällen, det vill säga under flera år förut, kunnat göra sådan erinran, kan detta skäl komma att jemväl framdeles under många år erbjuda sig, och i hög grad ovisst är, om någonsin under den nu lefvande generationen Riksdagen i denna ordning kan få frågan under pröfning. Vid sådant förhållande skulle det väl ej vara oskäligt, om rättelse i det principiellt orätta under tiden företoges.

Herr talman, på grund af hvad jag nu anfört, skall jag be att få yrka afslag å utskottets framställning och bifall till min motion.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr grefve och talman! Mina herrar! Då jag för min del anser, att, hvad som i motionen begärts, är rättvist, skall jag be att få yrka bifall till denna motion och afslag på utskottets hemställan. Andra Kammaren har uttalat sig i motionens riktning under loppet af flera riksdagar, och jag hoppas, att den äfven denna gång skall göra på samma sätt.

Jag ber, som sagdt, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren den i ämnet väckta motionen.

§ 7.

Aflemnades ny motion, n:o 164, af herrar *N. J. Nilsson* i Grofva, och *G. Kronlund*, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ny förordning angående bevilning af fast egendom samt af inkomst.

Denna motion bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *H. Annéus* under åtta dagar från och med den 19 dennes.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets memorial n:o 32, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens fjerde hufvudtitel, och statsutskottets memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens *sjunde* hufvudtitel.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 10,48 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Fredagen den 19 mars.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 12 dennes förda protokoll.

§ 2.

Härefter upplästes och lades till handlingarne följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med de ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, hvilka blifvit utsedde att jemte herr talmanen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjening, den 17 mars 1897.

Notarien hos kammaren, vice häradshöfdingen *C. F. Vougt*, hvilken under gårdagen antagits till notarie i Första Kammarens kansli, hade af sådan anledning uti en denna dag ingifven skrift afsagt sig nämnda ² befattning i Andra Kammarens kansli; och jemte det ⁴ herrar deputerade godkände denna afsägelse, i följd hvaraf Vougt från och med nästlidne gårdag entledigats från sin befattning i kansliet, antogo nu herrar deputerade i Vougt's ställe till

Notarie

kanslisten hos kammaren, e. o. hofrättsnotarien *J. Petersson*, och i dennes ställe till

Kanslist

e. o. hofrättsnotarien *G. Kihlmark*.

År och dag som ofvan.

E. Nathorst Böös.

§ 3.

Efter föredragning hvar för sig af Kongl. Maj:ts propositioner angående försäljning af kongl. dramatiska teatern och inköp för statsverkets räkning af fastigheten n:o 41 i kvarteret Blasieholmen i Stockholm, och

angående tilläggs pensioner åt viss personal vid värfvade arméns disciplinkompani efter kompaniets upplösning,

beslöt kammaren hänvisa desamma till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet herrar *M. J. Nilssons* i Grofva och *G. Kronlunds* motion n:o 164.

§ 5.

Angående en
voterings-
proposition
för gemensamt
omrös

Föredrogs vidare statsutskottets memorial, n:o 32, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande riksstatens *fjerde* hufvudtitel.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att, under förutsättning af bifall till hvad Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen under punkt 3:o af *fjerde* hufvudtiteln föreslagit, medgifva, att vid nuvarande krigsarkivariens afgang måtte indragas de å generalstabens stat för en krigsarkivarie uppförda löneförmåner, 4,000 kronor jemte två ålders-tillägg, samt det för en amanuens der uppförda arfvode, 1,800 kronor, men deremot å samma stat uppföras följande arfvoden:

till en krigsarkivarie	kronor 2,500: —
» » bibliotekarie	» 1,000: —
» » aktuarie	» 800: —

samt att, vid bifall härtill, minska anslaget till generalstabens, nu 251,000 kronor, med 1,500 kronor till 249,500 kronor.

I nämnda punkten 3:o af samma hufvudtitel hade Kongl. Maj:t rörande anslaget till intendenturcorpsen föreslagit Riksdagen att medgifva, att, för tillgodoseende af behofvet af redögörare vid generalstabens, å intendenturcorpsens stat måtte uppföras aflöning för ytterligare en intendent af andra klassen med tillhoppa 2,895 kronor, äfvensom att den till tjenstgöring vid generalstabens placerade intendenten måtte åtnjuta inquarteringsersättning i likhet med hvad som vore medgifvet de intendent, som vore placerade å truppförband, der dylik förmån af befälet åtnjöttes,

samt att, vid bifall härtill, öka anslaget till intendenturcorpsen, nu 356,179 kronor, med 2,895 kronor till 359,074 kronor.

Uti punkt 2:o af sitt utlåtande n:o 5 hade utskottet hemställt,

a) att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts förevarande framställningar om förändring i generalstabens och inten-

denturcorpsens stater, att Riksdagen medgäfvde, att vid nuvarande krigsarkivariens afgång måtte indragas de å generalstabens stat för en krigsarkivarie uppförda löneförmåner, 4,000 kronor jemte två ålderstillägg, samt det för en amanuens der uppförda arfvode, 1,800 kronor, men deremot å samma stat uppföras följande arfvoden:

*Angående en
voterings-
proposition
för gemensam
omröstning.
(Forts.)*

till en krigsarkivarie.....	kronor	2,500,
» » bibliotekarie	»	1,000,
» » aktuarie	»	800,
» » redogörare	»	1,500;

b) att, vid bifall till mom. a), anslaget till generalstaben måtte i 1898 års riksstat uppföras till oförändradt belopp af 251,000 kronor; samt

c) att, vid bifall till mom. a), anslaget till intendenturcorpsen måtte i 1898 års riksstat uppföras med oförändradt belopp af 356,179 kronor.

I afseende å denna punkt hade Första Kammaren bifallit en vid utskottets utlåtande fogad reservation, deri yrkats, att Kongl. Maj:ts framställningar om förändring i intendenturcorpsens stat och, under förutsättning af bifall dertill, om förändring i generalstabens stat icke måtte af Riksdagen bifallas, hvaremot Andra Kammaren bifallit hvad utskottet hemställt.

För dessa frågors afgörande medelst gemensam omröstning föreslog nu utskottet följande voteringsproposition:

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Kongl. Maj:ts framställningar om förändring i intendenturcorpsens stat och, under förutsättning af bifall dertill, om förändring i generalstabens stat icke af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på det sätt bifallit Kongl. Maj:ts framställningar om förändring i generalstabens och intendenturcorpsens stater, att Riksdagen medgifvit, att vid nuvarande krigsarkivariens afgång må indragas de å generalstabens stat för en krigsarkivarie uppförda löneförmåner, 4,000 kronor jemte två ålderstillägg, samt det för en amanuens der uppförda arfvode, 1 800 kronor, men deremot å samma stat uppföras följande arfvoden:

till en krigsarkivarie.....	kronor	2,500,
» » bibliotekarie	»	1,000,
» » aktuarie	»	800,
» » redogörare	»	1,500;

äfvensom beslutit, att i 1898 års riksstat skola uppföras anslaget till

Angående en voteringsproposition för gemensam omröstning. generalstaben med oförändradt belopp af 251,000 kronor, samt anslaget till intendenturcorpsen med oförändradt belopp af 356,179 kronor.»

(Forts.)

I fråga härom anförde:

Herr A. Hedin: Herr talman! En talman i Första Kammaren, som numera gått ur tiden, yttrade en gång vid en fråga om gemensam votering, då meningarna varit temligen delade: ja, man kan göra alldeles som man vill. Jag tycker det vara på väg, att vi skola komma derhän, att man med gemensamma voteringar gör som man tycker, den ena gången si, den andra gången så och den tredje gången hvarken si eller så. Jag kan förstå, att det icke skulle tjena något till att söka af kammaren utverka ett afslag på en hemställan, som har bakom sig statsutskottets enhälliga magt, men jag kan i allt fall icke underlåta att reservera mig mot en proposition, som jag finner vara fullkomligt absurd.

Kongl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen att gifva sitt bifall till vissa förändringar med afseende å tvenne anslag, uppförda å generalstabens stat, men detta under det af Kongl. Maj:t angifna, uttryckliga och formliga vilkor, att Riksdagen gifve sitt bifall till en annan Kongl. Maj:ts framställning, nemligen om uppförande af ett nytt anslag å intendenturcorpsens stat till aflöning för ytterligare en intendent af andra klassen med 2,895 kronor äfvensom några andra förmåner för honom.

Således, endast under förutsättning att Riksdagen beviljar ett anslag på intendenturcorpsens stat begär Kongl. Maj:t, att Riksdagen skall gifva sitt bifall till den af honom ifrågasatta förändringen med de två anslagen på generalstabens stat. Nu lärer väl vara alldeles ostridigt, att sjelfva förutsättningen är undanröjd, derigenom att båda kamrarna hafva afslagit Kongl. Maj:ts framställning om uppförande af ett nytt anslag på intendenturcorpsens stat, och då denna förutsättning är undanröjd och det genom båda kamrarnes sammanstämmande beslut — denna förutsättning, under hvilken allena Kongl. Maj:t har begärt Riksdagens bifall till de ifrågasatta förändringarna med de två anslagen på generalstabens stat — så måtte väl i all verdens namn det, undan hvilket man ryckt förutsättningen, hafva förfallit med förutsättningens undanrödjande.

Bifalles nu deremot en sådan här voteringsproposition, skulle man, såsom sjelfva ordalydelsen af propositionen utvisar, i sjelfva verket komma att votera om en sak, som redan är genom kamrarnes särskilda, men sammanstämmande beslut afgjord, hvilket är absurdt, och så skulle man komma derhän, att, då Första Kammaren afslagit förutsättningen och det, som skulle följa af förutsättningen, och Andra Kammaren gifvit ett modifieradt bifall till det senare, men på det sättet, att *summan är orubbad* på generalstabens stat, vi komme i strid med en tjuguarig praxis att icke votera gemensamt

om förändrad disposition af ett anslag, som bibehålles vid oförändradt belopp.

Alla dessa omständigheter göra, att jag finner propositionen icke öfverensstämma med grundlagens mening och fast praxis angående gemensamma voteringar, men, såsom jag förut sagt, om jag icke får något understöd för denna min mening, skall jag icke framställa något yrkande och följaktligen icke besvara kammaren med någon votering.

*Angående en
voterings-
proposition
för gemensam
omröstning.
(Forts.)*

Herrar *Restadius*, *Höjer* och *Elowson* förklarade sig instämma med herr *Hedin*; och begärdes derefter ordet ånyo af

Herr A. *Hedin*, som yttrade: Under sådana förhållanden framställer jag yrkande om ogillande af den framlagda voteringspropositionen.

Vidare anförde:

Herr vice talmannen *Danielson*: Jag ber att få meddela kammaren, att utskottet verkligen har mer än vanligt egnat denna fråga sin uppmärksamhet. Det kan ju visserligen skenbart sägas, hvad som här blifvit sagdt, men man har inom utskottet varit ense derom, att man borde sätta den ena kammarens beslut emot den andras. Det är ju alldeles ostridigt, att Andra Kammaren har beslutit, att det egentliga anslaget skall bibehållas oförändradt till sitt belopp, men fördelas på ett annat sätt, än Första Kammaren har gjort. Nu ansåg utskottet, att det ej kunde låta sig göra att komma in och anmäla, att ärendet hade förfallit, ty på samma gång skulle man då säga, att Andra Kammarens beslut hade förfallit, men det är väl dock knappast möjligt att säga, att en kammarens beslut har förfallit, då man icke på något sätt och icke på det enda sätt, som grundlagen angifver, eller genom gemensam votering har löst sjelfva frågan.

Nu veta herrarne mycket väl, att Andra Kammaren har beslutit, att å generalstabens stat skulle uppföras arfvoden åt den ifrågavarande krigsarkivarien m. fl., ehuru det sammanfaller med samma belopp, som Första Kammaren anvisat. Är det då tänkbart, att Andra Kammarens beslut skall hafva förfallit, då denna kammare har beslutit en annan fördelning af beloppet på dessa stater? Det är visserligen sant, att Kongl. Maj:t icke fått den förhöjning, Kongl. Maj:t hade tänkt sig, uppförd å intendenturcorpsens stat, men det är dock en annan sak, som Andra Kammaren har beslutit, nemligen *den olika fördelningen* af det ifrågavarande beloppet. Det är i följd häraf man varit af den åsigten, att man icke kunde slita denna tvistefråga på annat sätt än genom gemensam votering. Det är visserligen på grund af det sätt, hvarpå röstsiffrorna förra gången gestaltade sig, uppenbart, att Första Kammarens mening skulle blifva Riksdagens beslut, men man trodde sig dock icke böra komma fram

*Angående en
voterings-
proposition
för gemensam
omröstning.
(Forts.)*

med ett förslag, som kunde anses gifva hänvisning på att man utan vidare i detta fall skulle komma att åtnöja sig härmed. Jag tror därför, att det vore riktigast, om denna voteringsproposition godkändes, och att kammaren derigenom häfdade den uppfattningen, att man har att respektera kammarens beslut och att man bör kunna få Riksdagen i dess helhet att derom döma genom gemensam votering.

Det är dessa nu i korthet anförda skäl, som varit bestämmande för utskottet, och jag tror icke, att det är skäl att kammaren nu besluter på annat sätt, ty jag anser, att det skulle leda till framtida besynnerligheter, som vi skulle få svårt att reda oss med. Man egnade denna fråga inom utskottet all uppmärksamhet, och man hörde sig därför före på många håll, men man kunde icke komma till någon annan lösning, än att gemensam votering vore det rigtiga.

Herr A. Hedin: Herr talman! Såsom jag anmärkte, då jag nyss hade ordet, är det väl så, att Andra Kammaren genom sitt beslut för sin del uttalat sig för en ny användning utaf ett gammalt och till sitt belopp oförändradt förblifvande anslag, nemligen det på generalstabens stat uppförda, men denna omständighet föranleder alldeles icke till gemensam votering, detta i anledning af en sedan 20 år konstant praxis, en praxis, som, när den uppkom, jag åtminstone vid några tillfällen sökte att bekämpa, emedan jag ansåg den icke vara riktig. Men denna praxis har åtminstone allt ifrån år 1878 vunnit båda kamrarnes godkännande och är nu så fastslagen, att i en fråga om gemensam votering sådan som denna det skulle vara öfvermodigt att påstå, att icke denna praxis kanske har bättre skäl för sig än den mening jag förut, då frågan ännu var öppen, vågade förfäktat. Frågan uppkom, om jag icke misstager mig för mycket, första gången, då Kongl. Maj:t begärde rätt af Riksdagen att få disponera ett anslag på femte hufvudtiteln till uppsättande af ett ökad antal sjö-officerare, en fråga, hvarom kamrarna stannat i olika meningar. Då blef fastslaget för första gången, att en sådan fråga om förändradt användande af redan bestående och till beloppet oförändrade anslag icke skulle gifva anledning till någon gemensam votering, och det är detta, som, när saken kunde anses vara fastslagen såsom konstitutionel praxis här i landet, jag ej försökt opponera mig mot. Ett sådant beslut är det just Andra Kammaren nu har fattat, då kammaren nemligen beslutit föreslå Kongl. Maj:t en ny användning af ett gammalt, till beloppet oförändradt anslag, och detta föranleder, om man icke vill bryta en två decennier gammal praxis, icke till gemensam votering. Det kan icke heller vara orimligt, att hvad en kammare beslutit skulle komma att förfalla utan något särskildt derom fattadt beslut, när det nemligen förfallit i och med den förutsättning för detsamma, som blifvit undanröjd genom båda kamrarnes sammanstämmande beslut.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr tal-
mannen propositioner *dels* på godkännande af den af utskottet före-
slagna voteringspropositionen och *dels* på afslag å densamma; och
fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande
ja besvarad. Votering blef emellertid begärd och företogs enligt
följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningspro-
position:

*Angående en
voterings-
proposition
för gemensam
omröstning.
(Forts.)*

Den, som godkänner den af statsutskottet i dess förevarande
memorial n:o 32 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit nämnda voteringsproposition.

Omröstningen visade 79 ja men 110 nej, och hade alltså den
frågavarande voteringspropositionen af kammaren afslagits.

En af utskottet i slutet af memorialet gjord *anmälan* lades till
handlingarne.

§ 6.

Efter föredragning dernäst af statsutskottets memorial n:o 33,
i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande
anslagen under riksstatens *sjunde* hufvudtitel, blefvo de af utskottet i
nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren
godkända.

§ 7.

Aflemnades nya motioner af:

herr *J. Bromée m. fl.*, n:o 165, i anledning af Kongl. Maj:ts
proposition med förslag till ny förordning angående beivring af
fast egendom samt af inkomst;

herr *O. H. Ström*, n:o 166, i anledning af Kongl. Maj:ts pro-
position angående jernvägsanläggningar för statens räkning; och

herr *O. Walter*, n:o 167, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t
med begäran om utarbetande af ett register öfver nu gällande admi-
nistrativa, kamerala och ekonomiska författningar.

Dessa motioner bordlades.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. A. Sjö* under fyra dagar från och med denna dag.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkande n:o 8, i anledning af väckta motioner dels angående upphörande af tullen å majs, dels ock angående förbud mot användande af majs för tillverkning af brännvin;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, med anledning af väckt motion angående inskränkning af vin- och ölutskänknigen vid vapenöfningsmöten, och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i landshöfdingeinstruktionen i fråga om länsmans till- och afsättande.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,11 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.